

SLOVENSKI JADRAN

LETO I., ŠTEV. 26

Koper, petek 27. junija 1952

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

OB PRIMORSKEM FESTIVALU

Kdor ni trpel, se boril in žrtvoval za svobodo in človeško dostojanstvo proti mračnjstvu in brezobzirnemu zatiranju ne more uživati in se veseliti tako kot tisti, ki so trpeli, se borili in žrtvovali. Primorski Slovenci se s polno pravico veselijo zmage nad okupatorjem in praznujejo dneve osvobojenja. Verjeli so v zmago pravice nad krivico, svobode nad tiranstvom, zapali so v lastne sile in v svobodoljubne sile vseh jugoslovanskih narodov ter v enotni in edinstveni osvobodilni borbi zmagali nad strašnim okupatorjem. Združili so se v OF, ki je pod vodstvom Komunistične partije povezala vse pozitivne sile slovenskega naroda in nakazala pot borbe, edino pot, ki je rešila slovenski narod pred gotovim pogibom.

Enotnost Primorskih Slovencev, ki takorekoč ne pozna izjeme, je omogočila, da divjanje okupatorja, ki je vse poskušal, da zatre gibanje, ni rodilo uspeha. Morilci so pobijali, požigali vasi, toda enotnosti niso mogli razbiti. Skoraj tri desetletja je primorsko ljudstvo vztrajalo na zahtevi, da hoče svoje naravne pravice, da hoče živeti združeno z ostalimi narodi Jugoslavije. To naravno zahtevo je končno plačalo z žrtvovanjem vsakega 10. človeka iz vrst najboljših.

In končno je kljub žrtvam zaradi izdajstva SZ doživelo veliko razočaranje — nezaslišano krivico. Dvajsetletnemu zatiralcu in požigalcu naših vasi in mest so za nagrado prisodili središča Primorske Trst in Gorico. Iz daljave tisoč in več kilometrov, v Parizu so zarezali v živo telo naroda, ki pomeni zločin in ki nosi klice nemirov med sosedoma in oživljanja starih imperialističnih teženj rimskih poglavarjev. Brez dvoma je življenje primorskega ljudstva zaradi krivične meje težje; vendar se motijo vsi, ki mislijo, da more taka nasilna razmejitev vzdržati preizkušnjo, ki jo dvajseto stoletje postavlja celo za vse kolonialne narode: nacionalno osvoboditev in združitev. Gorica je slovensko mesto in daleč na zapadu v Beneški Sloveniji živijo kompaktno Slovenci. Pravico imamo zahtevati osvoboditev in združitev vseh Slovencev.

Prepletanje in razne kombinacije okrog Trsta so posledica nezakonitega prekupčevanja z našo zemljo. Vprašanje Trsta je bilo rešeno 1. maja 1945. leta na popolnoma naraven in edino pravilen način. Mi se ne moremo strinjati, da se z našo zemljo rešuje rumena ali črna »demokracija« v Italiji. Z našo zemljo so že poskušali reševati italijanski imperialisti, toda zgodilo se je nekoliko drugače. Nič bolje ne kaže danes. Italija nima kaj iskati v Trstu. »Demokracija« pa naj rešuje na račun interesov lastne buržoazije. Primorski festival naj bo tudi znak nerazdružene enotnosti slovenskega življa v zahtevi, da z jugoslovanskimi narodi dobojuje svoj narodni boj do kraja: do združitve vseh Slovencev. Ulice Trsta so tlačkale delovne roke Kraševcev, Gorice Vipavcev. Pravice Jugoslavije do teh mest ne more nihče zanikati in nobeno mešetarjenje in izsiljevanje tujih sil ne more zmanjšati za-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Št. Vid - rojstna vas narodnega Heroja Janka Premrla - Vojka

DRUGO ZASEDANJE OLO POSTOJNA

Predlog proračuna za leto 1952 znaša 128.372.000 din dohodkov in prav toliko izdatkov - Duhovniki, najdoslednejši zatajevalci dohodkov - Prepoved točenja alkoholnih pijač in omejitev posecanja zabavnih prireditev za mladino

Na drugem zasedanju OLO Postojna je bila obširna razprava o predlogu proračuna za leto 1952. Iz te razprave prinašamo najvažnejše misli.

Bistvena razlika predloženega proračuna od prejšnjih proračunov je v tem, da so tu nakazane samo potrebe OLO brez občin, dočim so prej sprejemali hkrati z okrajnim proračunom tudi proračune KLO. V tem je izražena samostojnost okrajnega proračuna, zlasti še, ko ho sestavljen družbeni plan, hkrati pa je izražena tudi samostojnost občin, ki bodo sestavljale proračune samostojno, v okviru okrajnega družbenega plana.

Lani so v okraju dosegli plan dohodkov s 102,8 %, plan izdatkov pa 97 %, dočim je bil odstotek dohodkov v predlanskem letu 81,17, izdatkov pa 78,99. Lani so znatno utrdili finančne discipline proračunskih ustanov ter konsolidirali večino podjetij, zlasti okrožnih, ki so prišla v leto 1952 s čistimi računi.

V proračunu za leto 1952 so predvideli 128.372.000 din dohodkov in prav toliko izdatkov. V tej vsoti niso vštete nikakršne akontacije občinam, ker bodo te imele dovolj lastnih sredstev za vzdrževanje. Med diskusijo so kritizirali tiste občine, ki nimajo urejenih davčnih kartotek, kajti brez teh ni mogoče pravilno izterjavanje zaostankov in davkov sploh. Prav zaradi tega so davčni zaključki za leto 1951 prikazali primanjkljaj v občini Studeno 44.845 dinarjev, v Zagorju 32.410, v Novi vasi 15.896, v Dol. Kosi 10.352 itd. Kmetovalci so sicer precej popravili svoj odnos do plačevanja davkov, tega pa se ne more trditi za obrtnike in druge davkoplačevalce.

Med zatajevalce dohodkov se je uvrstilo tudi lepo število duhovnikov. Po prijavah duhovnikov je znašal dohodek v letu 1950 477.600 din, revizijska komisija pa je ugotovila dohodek 1.154.607 din. To pomeni, da so duhovniki prijavili le 41,3 % dejanskih dohodkov, na cerkvene dohodke pa so enostavno »pozabili«. Njihov odnos do skupnosti in države se tudi lani ni spremenil, saj

so »pozabili« prijaviti kar 887.590 dinarjev. Tako je duhovnik Vinko Ponič od Sv. Vida poleg dohodkov 506.000 din v letih 1950 in 1951 prejel od županijskih delovnih rok Slovenec iz Amerike pakete v vrednosti okrog 90.000 din — za vsa tri leta pa je prijavil le 74.810 dinarjev dohodkov. Za njim ne zaostajata dosti tudi duhovnik Ivan Mramor od Sv. Trojice, ki je hotel celo podkupiti revizorja, in Ereigoj iz Studenega, ki se razen zatajevanja dohodkov tudi drugače »odlikuje« v negativnem smislu.

V predlogu proračuna za leto 1952 so predvideni naslednji izdatki:

investicije	20.709.000 ali 16,2 %
prosveta	34.935.000 ali 27,2 %
soc. skrbstvo in zdravstvo	40.404.000 ali 31,4 %
drž. uprava	28.333.000 ali 22,1 %

rezerva 4.000.000 ali 3,1 %

Investicije so med drugim predvidene za gradnjo dijaškega doma v Postojni, za mlin v Pudobu, za hotel »Zmaga« v Ilirski Bistrici, za vodovod v Obrovem in za stanovanja v Ilirski Bistrici. Lanskoletni stroški za elektrifikacijo so znašali 101 milijon, letošnji pa 69 milijonov. Po zaključku diskusije so predlog proračuna za leto 1952 soglasno v celoti sprejeli, prav tako pa tudi zaključni račun za leto 1950.

Ob zaključku je skupščina sprejela še tri odloke, in sicer odprava odlokov, ki so regulirali čas odpiranja in zapiranja obratov, prepoved točenja alkoholnih pijač in omejitev nosenja zabavnih prireditev mladini, odlok o nazivih in plačah v logarski službi in še nekatere druge.

L.

ZA NADALJNJO GRADNJO NOVE GORICE so odobrili 73 in pol milijona dinarjev

Okrajni ljudski odbor za novogoriški okraj je sprejel proračun za leto 1952, ki določa 255.407.000 dohodkov in prav toliko izdatkov. Večina dohodkov bo črpal iz lastne gospodarske moči in njenega nadaljnjega razvoja, deloma pa bo deležen dohodkov republiških dotacij. Od družbenega prispevka lokalnega gospodarstva bo deležen znesku po proračunu 96.122.000; od dohodnine, davkov na dediščine, damil in drugo 60.937.000 ostalo iz drugih virov in iz republiškega proračuna okrog 95.000.000 din.

Za nadaljnjo gradnjo Nove Gorice je določenih 73.500.000. Za gradnjo in obnovo šol 10.600.000. Za nadaljnjo gradnjo vodovoda v Goriških Brdih 16.700.000, za dokončno dovršitev in opremo turističnega hotela IX. korpus na Lokvah 3.000.000.

Ta denarna sredstva bodo omogočila, da se v Novi Gorici dokončajo upravni prostori, kamor se bo preselil okrajni ljudski odbor, mestni ljudski odbor Gorica, okrajne in mestne množične organizacije, sodišče in druge ustanove, kar bo razbremenilo v znatni meri tudi stanovanjsko krizo na področju mestne občine. Uredili bodo ceste do stanovanjskih blokov, kanalizacijo otroško igrišče in deloma mestni park. V Novi Gorici bodo uredili prostore za višjo gimnazijo, ki se bo preselila iz Sempetra. Tako bo novo mesto, ki ga gradijo, dobilo lepši izgled in bo Nova Gorica postala kmalu gospodarsko in kulturnopolitično središče Primorske. Letos bo že povezana tudi z lokalno avtobusno progo Solkan—Nova Gorica in Sempeter. Te investicije bodo krite iz republiškega prispevka k okrajnemu proračunu. Kljub gradnji ključnih objektov sta tako zvezna kot republiška vlada pokazali veliko razumevanje za potrebe Primorske, ki sta z razmeroma visokimi denarnimi sredstvi omogočila nadaljnjo gradnjo Nove Gorice in

brškega vodovoda.

Novo osnovno šolo bodo gradili v Cerovem v Brdih, obnavljali bodo šole v Prvačini, Ajševici, Smartnem in v drugih krajih. Obnova nekaterih šol v Gorah bo omogočena pa iz pomoči po snegu prizadetim krajem. Tudi razvoju turizma posveča goriški okraj posebno pozornost in razumevanje je našel tudi pri vladi Ljudske republike Slovenije. Po priključitvi Črnega vrha k goriškemu okraju ima tako sedaj ta najlepša smučišča v Slovenskem Primorju katere radi posejajo tudi Tržačani.

Posebno uvidenost je pokazal okrajni ljudski odbor tudi za kulturo in prosveto ter predvidel zato v svojem proračunu 46.374.000 din kar je najvišji znesek, ki je bil od osvoboditve sem določen za to. Predvsem se bodo ta denarna sredstva črpala za šolske pripomočke in učila, katerih osnovne šole in gimnazije nimajo v dovoljni meri. Iz tega so določeni tudi večji zneski za nižje strokovne šole učencev v gospodarstvu, za glasbeno in čipkarško šolo, za muzej Narodnoosvobodilne boje in za premostitev študijske knjižnice iz Vrtotja v Novo Gorico, kjer bo na razpolago bodisi dijakom kot delovnemu ljudstvu željnemu širše izobrazbe, med tem ko se jo dosedaj radi odročnosti niso v dovoljni meri posluževali.

Na področju zdravstvene prosvete bodo v Vipavski bolnici uredili onkološki dispanzer za zdravljenje novotvorb, zlasti raka. Odpri bodo tudi splošno ambulantno, prav tako pa bo dobila stalnega zdravnika splošna ambulantna v Ajdovščini. Ze prihodnjim mesec se bo v šempetrski bolnici ustanovil otroški oddelek v ambulanti v Sempetru pa je predvidena ustanovitev otroške ambulante. V središču Brd, v Dobrovem pa so že dobili stalnega zdravnika. Goriški okraj je sedaj prevzel skrb še nad ambulantno v Črnem vrhu katerih je na vsem območju 16. Potrebno pa bi bilo zvišati še število medicinskih sester in priiskrbebi za nekatere sektorske ambulante primernejše prostore. Bistveno obremenjuje proračun pomanjkanje prevoznih sredstev, ker morajo zdravniki najemati takšije za obiske bolnikov in ambulant.

V državni upravi bodo letos imeli z zmanjšanjem administrativnega kadra na okraju in uslužbencev krajevnih ljudskih odborov 12 milijonov prihrankov. Vsi občinski odbori se bodo lahko sami vzdrževali, edino Kostanjevici na Krasu, so zaradi posebnih gospodarskih prilik v proračunu okraja določili 186.000 din dotacije. Za vzdrževanje cest so določili 19 milijonov na 300 km okrajnih cest, da se vzdrže v primernem stanju, ker so približno obremenjene z 200 tonami v 8 urah. Priznanje gre poštenim in obnovenjem lesenih mostov in obnovitev varnostnih znakov. Ti in tudi železniški mostovi na Primorskem niso bili prepletkani že 17 let, rjave in se razkrajajo.

Ob Tednu matere in otroka

Ta teden je na Koprskem posvečen materi in otroku. V ponedeljek so bile zaključne proslave šolskega leta in delitev spričeval učencem osnovnih šol in osemletk. Dopoldne je bila v Ljudskem gledališču akademija in nagraditev najboljših učencev, na osemletki pa je bila odprta razstava del šolskih otrok obeh narodnosti. V ponedeljek je 185 najboljših učencev vseh šol v Kopru obiskalo 22 tovarn in ustanov. Delovni kolektivi so učencem razkazali svoja delovna mesta in jih seznanili

z načinom dela. Delovni kolektivi so učence tudi pogostili in nagradili z raznimi darili. Mestni komite v Kopru je priredil sprejem 25 najboljšim pionirjem. 40 učencev, ki so bili v šoli najboljši, je odpotovalo na izlet v Postojno.

En dan v tem tednu so imeli učenci samo za zabavo, prireditve in športne tekme. Po raznih krajih so bila predavanja za matere, za mladino pa so predvajali razne mladinske filme.

TEDEN DNI DOMA

Z novo uredbo o invalidninah je zvezna vlada znatno izboljšala materialni položaj vojnih invalidov. Po novi uredbi bodo invalidi prejeli invalidnino, invalidski dodatek in otroške doklade. Prejemki invalidov prve skupine bodo znašali 18.000 dinarjev mesečno, druge skupine 12.000 dinarjev, ostalih skupin pa od 600 do 5.000 dinarjev mesečno. Razen tega bodo prejeli vsi invalidi tretje, četrte in pete skupine, ki niso zaposleni, invalidi šeste skupine, ki so starejši od 65 let in vsi invalidi, ki so trajno nesposobni za delo, 3.000 dinarjev mesečnega dodatka. Vsi vojni invalidi in upravičenci družinskih invalidnin uživajo brezplačno zdravstveno zaščito.

xxx

Zvezna vlada je odobrila kredit 100 milijonov dinarjev za gradnjo velikega modernega skladišča na Reki. Skladišče bo imelo skoraj 4.000 kvadratnih metrov površine. Povečanje skladiščnih prostorov in modernizacija pristaniških naprav bosta omogočila povečanje in pospešitev prometa v reškem pristanišču.

xxx

Delegacija indijskih socialistov, ki je bila na obisku v Jugoslaviji, se je v Sloveniji zadržala teden dni in si ogledala razne tovarne ter naravne in zgodovinske znamenitosti. Prisostvovala je tudi nekaterim delavskim zborovanjem in zasedanjem delavskih svetov. Predstavniki indijskih socialistov so ob odhodu dejali, da bodo izkušnje, ki so jih opazili na svojem potovanju po Jugoslaviji, s pridom uporabili v svoji domovini.

xxx

Slovenijo je konec preteklega tedna zajelo močno neurje, ki je prizadejalo poljedelstvu precejšno škodo. Najbolj je bilo prizadeto področje v okolici Vrhnike ter osrednja Dolenjska, kjer je toča napravila precejšno škodo. V bližini Vrhnike je toča pokrivala po neurju zemljo do 10 cm visoko.

xxx

V nedeljo je bila v »Litostroju« partijska konferenca, kateri sta prisostvovala tudi član Politbiroja CK KPS Franc Leskošek in član politbiroja CK KPS Stane Kavčič. Na konferenci so obravnavali poročilo partijske komisije mestnega komiteja KP, ki je v »Litostroju« proučevala delo partijske in množičnih organizacij. V poročilu so v glavnem potrjene vse slabosti, ki jih je kritiziral dopisnik »Borba« v svojem članku in proti kateremu je vodstvo tovarne nepravilno reagiralo. V živahni diskusiji, v kateri so sodelovali največ komunisti-delavci, so obsodili nepravilno reagiranje na javno kritiko, kritizirali delo nekaterih članov tovarniškega partijskega komiteja in nekaterih uslužbencev uprave podjetja. Delavski svet je bil odločen, da kolektiva pri reševanju raznih problemov, posebno škodljivo pa so delovali razni pojavi komandiranja in administrativnega načina dela upravnega kadra in direktorja. O potrebi stalne kritike in samokritike je govoril tudi tov. Franc Leskošek.

xxx

Vlada FLRJ pripravlja uredbo, po kateri bodo dobile doječe žene, ki so v službenem razmerju, polno plačo, kljub skrajšanemu delovnemu času štirih in v posameznih primerih celo treh ur dnevno. Razlika med delovnim učinkom in polno plačo bo šla na breme socialnega zavarovanja. Pravico do skrajšanega delovnega časa imajo doječe žene 6 mesecev po porodu, na priporočilo zdravnika pa tudi do 8 mesecev.

xxx

Kakor piše časopis »Narodna armija«, bodo prvi izpiti za čine v JLA v juliju 1953. Na podlagi uredbe bodo opravljali izpite za čin kapetana (poročnika fregate), majorja (kapetana korvete), polkovnika (kapetana bojnega broda). Po programu bo potreben izpit za vse čine, razen za čin polkovnika, najmanj iz osmih splošnih vojaških predmetov.

OB PRIMORSKEM FESTIVALU

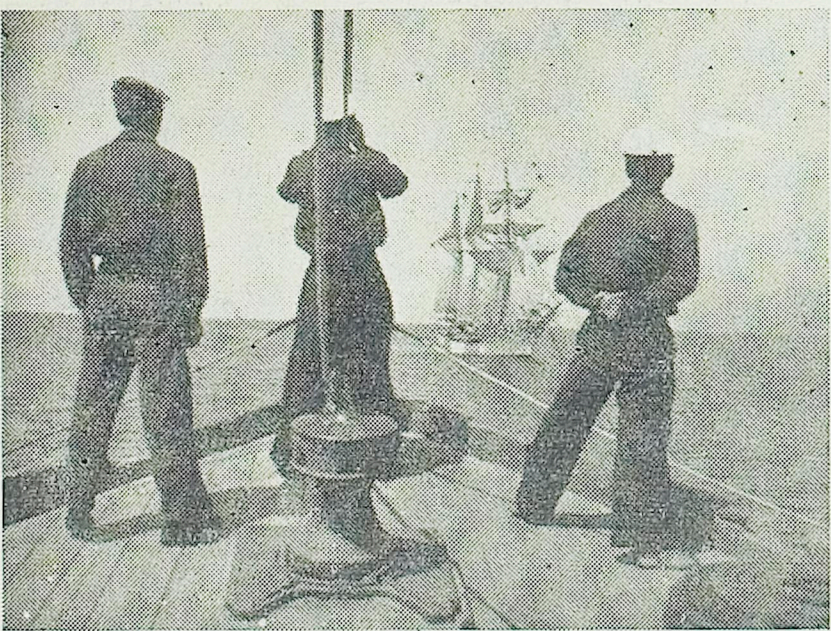
(Nadaljevanje s 1. strani)

konite težnje slovenskega ljudstva na Primorskem do mest, ki si jih je med stoletji samo sezidalo.

Primorski festival naj bo praznik osvobođenja, dokaz borbene enotnosti za izgradnjo boljše, socialistične bodočnosti, čvrsta opora neosvobođenim bratom, da vztrajajo v borbi za svoje nacionalne in socialne pravice in dokaz, da jih mi ne bomo pozabili. Dokaz hvalečnosti vsem narodom Jugoslavije, ki so pod vodstvom tov. Tita žrtvovali za našo svobodo mnogo svojih najboljših sinov. Odgovor novim in starim fašistom, ki po tržaskih in goriških ulicah nemoteno rogovilijo v nadi, da se ne povrnejo nikoli več tisti časi, ko so na vrat na nos bežali čez Sočo.

Primorski festival naj bo praznik svobode!

J. B.

Dijaki Pomorskega tehnikuma iz Pirana so ob koncu šol. leta priredili razstavo svojega dela in uspehov. Na sliki: lanskoletne raje dijakov.

Jugoslavija in Avstrija na poti prijateljstva in sodelovanja

Avstrijski zunanji minister dr. Karl Gruber, ki je bil na uradnem obisku v Jugoslaviji pet dni, je v torek s svojim spremstvom zapustil Jugoslavijo. Na puljskem letališču so se poslovili od njega namestnik jugoslovanskega zunanjega ministra Veljko Vlahović, pomočnik ministra za zunanje zadeve Leo Mates, šef protokola jugoslovanskega zunanjega ministrstva dr. Smolčić, polnomočni minister in izredni poslanik Jugoslavije v Avstriji Viktor Repić ter načelnik evropskega oddelka zunanjega ministrstva Vučinić.

O Gruberjevem obisku v Jugoslaviji so izdali poročilo, ki pravi med drugim, da se je avstrijski zunanji minister razgovarjal z maršalom Titom ter zastopniki jugoslovanskega zunanjega ministrstva. Razgovori so potekali v prijateljskem ozračju in v duhu medsebojnega razumevanja. Nanašali so se na obstoječa vprašanja med Jugoslavijo in Avstrijo, kakor tudi na splošen položaj letih. Z jugoslovanske strani je bilo posebej poudarjeno pozitivno stališče jugoslovanske vlade do vprašanja

čimprejšnje vzpostavitve popolne neodvisnosti Avstrije in njene neodvisnosti, kakor tudi sprejema Avstrije v Organizacijo Združenih narodov. Razgovarjali so se o gospodarskih vprašanjih, o razširitvi medsebojne trgovine, o položaju avstrijskih dotalnikov ter o potrebi po dokončnem sporazumu o drobnejšem obmejnem prometu. Končno je prišlo tudi do izmenjave misli, da se na zadovoljiv način rešijo vprašanja, ki se tičejo položaja jugoslovanskih manjšin v Avstriji.

Pred svojim odhodom iz Jugoslavije je dr. Gruber poudaril na tiskovni konferenci tujim in domačim novinarjem, da so razgovori z jugoslovanskimi zastopniki potekali v ozračju popolnega razumevanja, da so se le-ti zaključili s popolnim sporazumom, kar bo prispevalo k popolnemu poglobljanju odnosov med obema državama. Dr. Gruber je dalje dejal, da se ni razgovarjal z maršalom Titom o tržaškem vprašanju. Dejaj, da to vprašanje zanima Jugoslavijo in Italijo. »Mi imamo razne gospodarske interese v Trstu —

je rekel — in upamo, da bodo ob reševanju tega vprašanja vodili računa tudi o avstrijskih interesih. Sodim, da je treba to vprašanje prijateljsko rešiti med Jugoslavijo in Italijo.«

Na vprašanje dopisnika ANSA-e, če so resnične vesti, ki so jih objavili nekateri tuji listi, da ima avstrijska vlada pripravljen načrt posredovanja za rešitev tržaškega vprašanja, je dr. Gruber poudaril, da so te vesti brez vsake osnove. Še enkrat je poudaril, da je avstrijska vlada zainteresirana na tem, da se vprašanje Trsta reši.

Končno je govoril o sprejemu, ki ga je doživel ob obisku v Jugoslaviji ter poudaril, da je bil le-ta zelo prijeten. Rekel je, da je Jugoslavija premostila gospodarske težave ter da se je njen sistem zelo uveljavil in da ima vse možnosti za nadaljnji razvoj.

Ves avstrijski tisk prinaša na uvodnih mestih poročila o obisku avstrijskega zunanjega ministra dr. Gruberja pri maršalu Titu. Tako prinašajo listi »Wiener Zeitung«, »Die Presse«, »Neue Oesterreich« obširne odstavke govora maršala Tita na kosilu v čast dr. Gruberju na Brionijskih otokih. »Arbeiter Zeitung« poudarja na uvodnem mestu besede maršala Tita, da Jugoslavija želi sodelovanje z Avstrijo na gospodarskem, političnem in kulturnem področju. Pod naslovom »Temeljni kamen za dobre sosedske odnose« prinaša »Die Presse« obširen izveček govora maršala Tita ter poudarja maršalove besede, da bo Jugoslavija dala Avstriji vso moralno in politično podporo za rešitev vprašanja mirovnega sporazuma z Avstrijo.

POVOJNA ITALIJA v rokah fašistov

Uradno priznanje ministra Scelbe

Minister Scelba je končno le uradno potrdil, da je Italija prav tako fašistična, kakor je bila pred vojno. To potrdilo je dal na interpelacijo kvalunkvisti Gianninija, ki je govoril o 300.000 mrtvih fašistih. Scelba mu je pojasnil, da znaša število fašistov, ki so jih med defašizacijo odstavili, 7874 in upokojenih 671. Od teh so kasneje sprejeli ponovno v službo skoraj vse odstavljene in reaktivirali veliko večino upokojenih. V tem se kaže po Scelbi italijanska demokracija, ki je postopala s krvniki tako usmiljeno. Preiskava je pokazala, da znaša število ubitih fašistov 334 in pogrešanih 1.732. Od pogrešanih se jih je veliko število vrnilo in nekateri so celo kandidirali na fašističnih volilnih listah.

Scelba je hkrati navedel podatke o mrtvih in pogrešanih partizanih in civilistih, ki znašajo skupno 20 tisoč, poleg tega je treba temu številu pripisati še 5000 obojenih od zločasnega Tribunale speciale.

Na vsak način je to lepo priznanje sedanjih italijanskih vladodržcev. Omeniti moramo še, da se kominformisti vedejo zelo korektno pri takih obravnavah v italijanskem parlamentu in zelo previdno molčijo.

Scelbino priznanje nam najlepše dokazuje resničnost starega pregovora, da pač »volk dlako menja, narave pa nikoli«.

V TRŽAŠKEM PRORAČUNU SO PREDVIDELI 550 MILIJONOV LIR ZA »POLITIČNO« CENO KRUIHA

Najbolj zanimiva v tem proračunu je postavka 550 milijonov lir, namenjena za vzdrževanje politične cene kruha. Dežer je Trst dobival ameriško pomoč Marshallovega plana direktno, je kupoval z denarjem te pomoči žito v ZDA, ki je za 50% cenejša kot v Italiji. Po zadnjih gospodarskih sporazumih med ZVU in italijansko vlado v Rimu, kjer so sklenili, da se ameriška pomoč Trstu daje iz fonda pomoči Italiji in po zadnjih londonskih sklepih, bo moral Trst kupovati žito v Italiji, ki je, kakor smo že omenili za 50% dražje kot v ZDA. Da bi trenutno preprečila povišanje cene kruha, je ZVU določila 550 milijonov lir za kritje razlike nove cene žita, da zaščiti interese potrošnikov. Toda ti interesi so samo na papirju, ker navedena postavka obremenjuje primanjkljaj splošnega finančnega proračuna, ki neposredno obremenjuje vse tržaško prebivalstvo.

Druga zanimiva postavka, ki gre na škodo vsega tržaškega prebivalstva in v izključno korist italijanske raznarodovalne in nacionalistične politike v Trstu, je postavka 100.000.000 — lir namenjenih za gradnjo hiš za istrske ezule, med tem ko je na tisoče tržaških družin brez stanovanja.

je skušal z lepimi in grdimi načini doseči, da bi župnik umaknil tožbo. Tretji razlog je, da ga je videmska škofija opozorila, da vse duhovniki ne smejo baviti z nacionalnimi vprašanji. Četrty razlog je, da so italijanska oblastva skušala ostvarjati pri prebivalstvu napeto razpoloženje proti slovenskemu župniku.

Razumljivo je, da tudi, če bi župnik ne umaknil tožbe, bi se razprava vršila na drugem mestu in bi jo slovenski župnik znova izgubil. Razumljivo je tudi duševno stanje slovenskega župnika pod takim pritiskom. Razprava v Beneški Sloveniji, kjer se niti enemu slovenskemu Benečanu ni uspelo, da bi mu kako sodišče dalo pri katerikoli zadevi prav, je pokazala, da so italijanske pravosodne oblasti v Beneški Sloveniji iredentistične in kot take nepravilne. Italijanska vlada dela kar naprej na tem, da se iz Beneške Slovenije odpravi slovenski čut prebivalstva in da so slovenski Benečani brez nikakršne zaščite, in da pri vsem tem videmska škofija podpira politiko oblasti proti Slovincem. Ne smemo pozabiti, da je videmska škofija poslala na razpravo svojega delegata mons. Bonello, ki je slovenskemu župniku — tožitelju zagrozil, da se mora spor na vsak način »prijateljsko rešiti«. To pomeni dati prav italijanskim obrekovalcem, na škodo slovenskemu življu v Beneški Sloveniji.

NA KRATKO

Jugoslovansko zunanje ministrstvo je izročilo madžarski vladi protestno noto zaradi kršenja jugoslovanskega zračnega prostora s strani madžarskih letal, ki so v skupinah od dveh do sedem v raznih presledkih desetkrat prodrli do 14 km globoko v jugoslovanski zračni prostor in krožila nad jugoslovanskim ozemljem. Nota poudarja, da te kršitve kažejo name ne madžarske vlade, da s predrznimi provokacijami še bolj poveča svoje sovražno delovanje proti Jugoslaviji.

V Beograd je prispela burmanska delegacija pod vodstvom Cho Nyena, predsednika Antifašistične lige burmanskega ljudstva, ki bo med svojim enomesečnim bivanjem obiskala razne kraje Jugoslavije. Z burmansko delegacijo je prispel tudi novo postavljeni odpravnik poslov Tin Maung Gi.

Konec julija bo obiskala Jugoslavijo delegacija belgijske socialistične stranke, ki bo gost komisijske za mednarodna vprašanja pri CK KPJ in ki bo obiskala razne kraje Jugoslavije.

V New Delhiju so se začeli razgovori med jugoslovansko in indijsko delegacijo za zaključitev novega trgovskega sporazuma. Sodijo, da se bo lahko trgovska izmenjava z Indijo podvojila.

V govoru, ki ga je imel ob priliki športnih prireditev v Atenah, katerih so se udeležili tudi Jugoslavlani, je jugoslovanski minister v Atenah poudaril grško-jugoslovansko solidarnost. »Obe državi — je poudaril — nista združeni samo v miru, v primeru težkih trenutkov bosta Grčija in Jugoslavija prav tako druga ob drugi.«

Ministrski predsednik Mosadek se je vrnil domov. Na poti od letališča do Teherana se je razvstilo 70.000 ljudi, ki so ga navdušeno pozdravljali in obcipavali s cvetjem.

Predsednik italijanske republike De Nicola je ponovno potrdil svojo ostavko. Senat je vzel to na znanje in poslal De Nicolija »tople pozdrave«. Senat se bo v kratkem spet sestel, da imenuje novega predsednika.

Francoski delegat je na seji razorožitvene komisije predlagal, naj se razorožitev izvede v treh stopnjah. Najprej naj bi nehala tekma v oboroževanju z omejitvijo vojaštva in celotnih vojaških izdatkov. Nato bi se prepovedalo povečanje klasične oborožitve. Na koncu pa bi stopila v veljavo prepoved atomskega orožja, ki bi ji sledilo uničenje obstoječih zalog tega orožja.

Acheson in Eden sta se sestala v Londonu in razpravljala o vprašanjih glede obrambe Evrope in Srednjega Vzhoda. Posvetovanju je prisostvoval tudi francoski zunanji minister Schuman.

Adenauer ima težave z ratifikacijo bonnskih dogovorov. Zahteva namreč, da bi parlament ratificiral te dogovore pred počitnicami, medtem ko je parlamentarna skupina odbila to njegovo zahtevo in vztraja, da razpravlja o ratifikaciji šele v septembru, ko se bo parlament ponovno sestel.

General Ridgway je obiskal poleg drugih držav tudi francosko zasedbeno področje Nemčije in se sestel s tankajšnjimi predstavniki francoskih zasedbenih sil.

KOMINFORMOVSKA DVOLIČNOST

TRST. — V podjetjih CRDA je v ponedeljek stakvalo eno uro 55% delavcev, članov ES. Stavka je bila napovedana zato, ker je ravnanje CRDA zavrnilo zahtevo sindikatov po povišanju plač za 15%.

ERS se niso udeležili stavke, ker ES, ki so v rokah kominformistov, jih niso obvestili o svojem nastopu samo, da bi ne priznali tržaške razredne sindikalne organizacije, ki se bori za čimboljšo rešitev. Stališče vodstva ES gre v izključno korist delodajalcev, ki se sedaj pogajajo amo s rumenimi sindikati. Delavsko zbornico in bodi delavcem, če ne bodo enotno nastopili vsilili svoje pogoje.

DVE LETI KOREJE

O Koreji pišemo, slišimo in se o njej pogovarjamo že dve leti. Po končani drugi svetovni vojni so se pojavili novi interesi velikih in to njihovo medsebojno obračunavanje plačuje revno korejsko ljudstvo že dve leti. Miroljubnost SZ se je v tej vojni še posebno pokazala. Posebno se je pokazala ta njihova miroljubnost v zavlačevanju mirovnih pogajanj. Vedno najdejo kakšno odprto vprašanje, da si izmislijo nove preteze za zavlačevanje. Seveda ne manjka tudi »znanstvenega« obkkladanja z raznimi obdobji, ki pa so za lase privlečene. V pogajanjih je ostalo tako odprto vprašanje še vprašanje ujetnikov. Tu je delegacija Združenih narodov nalezela na odločen odpor Severnih.

Amerikanci so se poslužili novega sredstva, da bi dosegli, oziroma izšli premirje. Glasnik ameriških letalskih sil je izjavil, da je 500 zavezniških bombnikov uničilo pet hidroelektričnih central na reki Jalu. Zaradi tega napada nad reko Jalu bodo ostala obširna področja Mandžarije in Severne Koreje brez električne struje.

Novica o bombardiranju električnih central na reki Jalu je vzbudila ostro debato v angleški spodnji zbornici. Laburisti zahtevajo pojasnil od vlade, zakaj so zavezniške čete bombardirale omenjene hidrocentrale, ker po njihovem predstavlja to dejstvo novo zavlačevanje sovražnosti na Koreji.

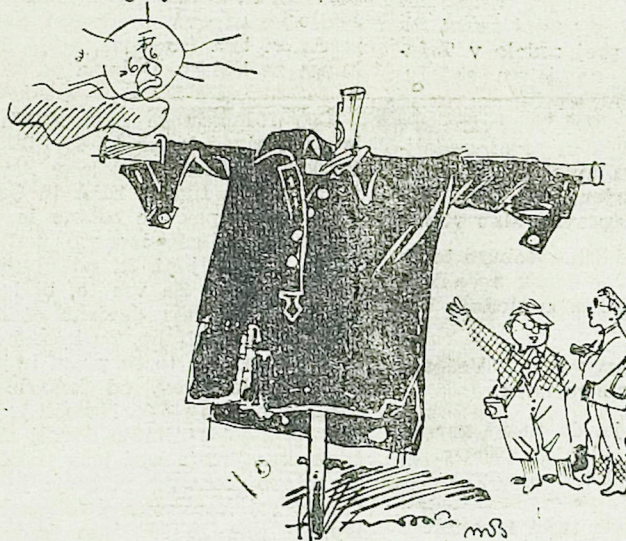
Hidrocentrale na reki Jalu so proizvajale 600.000 kilovatov; z njihovim uničenjem je težko prizadeta vsa industrija v Severni Koreji in v Mandžuriji, kajti te elek-

trarne so predstavljale skoraj polovico proizvodnje električne energije za težko in vojno industrijo v tej deželi.

Ob drugi obletnici korejske vojne je general Clark naslovil na čete poslance, v kateri je rečeno: »Želeli bi, da bi prišlo do premirja med razgovori na mirovni konferenci. V kolikor pa ima sovražnik drugačne namene in bi skušal obnoviti krvave borbe, smo pripravljeni.«

Po novinarskem zakoniku časti

Z lažnimi informacijami in klevetanjem se ital. novinarji kljub »mednarodnemu zakoniku novinarske časti« v prvih vrstah udeležujejo protijugoslovanske gonje.

»Vidiš, tole je pa novinarska čast italijanskih novinarjev, kadar je najbolj oprana...«

Proces v Beneški Sloveniji

Ze pred dvema letoma je slovenski župnik Angel Kračina iz Sv. Lenarta ob Nadiži v Beneški Sloveniji vložil tožbo proti listoma Corriere della Sera in Messaggero Veneto zaradi obrekovalnih člankov, ki so želeli predvsem njegov narodnostni čut. Ti članki so bili objavljeni v navedenih listih v marcu 1950. leta. Tedaj so vsi najavtoritativnejši italijanski listi poslali svoje novinarje v Beneško Slovenijo z nalogo, da pišejo o tem, da v Beneški Sloveniji ni Slovencev. Med temi novinarji je bil tudi Cesco Tomaselli, o katerem pravijo, da spada v vrsto petih najboljših italijanskih novinarjev. Tomaselli je bil za časa vojne vojaški reporter, ki je napisal za list Tempo in druge liste nad 100 člankov s fronte, v katerih je hvalil »junaštvo fašistične vojske«. Novinarje iz Italije je vodil tedaj po Beneški Sloveniji videmski novinar Arturo Manzano, ki je celo za univerzitetni izpit pripravil tezo »V Beneški Sloveniji ni Slovencev«. Arturo Manzano je član tako imenovanih trikolorističnih skupin, ki jih financira samo italijansko notranje ministrstvo, da s terorjem in vsestranskim preganjanjem prebivalstva odpravijo slo-

vensko besedo in ponos med ljudstvom v Beneški Sloveniji. V te skupine so vključeni tudi pripadniki italijanske vojske, v glavnem oficirji.

Oba ta novinarja sta se morala zagovarjati pred sodiščem. Poleg teh pa se je moral zagovarjati še direktor lista Messaggero Veneto Carlo Tigoli, ki je bil za časa vojne šef tiskovnega urada fašistične vojske v Ljubljani.

V spomladu 1950. leta je razposlala italijanska vlada po Beneški Sloveniji vse te novinarje zato, da s pomočjo tiska odgovori jugoslovanski moti, ki je hrdila, da vrši vlada diskriminacije napram ljudstvu Beneške Slovenije. Italijanska vlada je skušala postaviti silar tako, kakor da v Beneški Sloveniji ne more biti govora o diskriminaciji, ker žive tam samo Italijani.

Zaradi tega so italijanski novinarji, ki so potovali tedaj po Beneški Sloveniji »poskrbeli«, da napadejo vsakogar, ki je gojil le malo simpatij do Jugoslavije. Med napadenimi je bil tudi župnik iz Sv. Lenarta Angel Kračina, ki pa je te fašistične novinarje pogumno tožil. V Italiji obstaja zakon, ki pravi, da je treba »rešiti tožbe, ki se vlagajo pro-

ti novinarjem zaradi pisanja v listih z največjo ekspeditivnostjo« toda slovenski duhovnik je moral čakati dve leti. Ze s tem se je pokazalo, da rezultat razprave ne bo v duhu pravice. Italijanska vlada mima namreč interese, da se kaznujejo eksponenti fašizma v obmejnih krajih kakor sta Manzano in Tigoli, kajti oni so še vedno tisti ki najdosledneje zastopajo iredentistične težnje italijanske vlade. To se nanaša tudi na fašistične novinarje, ki so danes kooptirani v redakcije raznih italijanskih listov.

Da bi se tudi sam potek razprave držal tega načela, je bil določen za predsednika begunec iz Zadra Bini, ki je v Zadru oženil vse svoje hčere z višjimi italijanskimi fašističnimi funkcionarji.

Razprava se je končala tako, da je moral slovenski župnik umakniti tožbo. Predstavnika listov Corriere della Sera in Messaggero Veneto sta se obvezala z druge strani, da bosta plačala stroške procesa in objavila v listih objektivno sporočilo o razpravi.

Da je moral slovenski župnik Angel Kračina umakniti tožbo je več razlogov. Prvi razlog je, da je duhovnik Kračina, odkar je vložil tožbo pri videmskem sodišču, često dobil grozilna pisma, ki so mu jih pošiljale trikoloristične skupine. Drugi razlog je, da ga je često obiskal kak italijanski funkcionar, ki

TRST. — Videmski državni pravnik Franca, ki pripravlja z veliko vnamo nov proces proti slovenskim partizanom v Italiji, je v preteklih dneh spustil na svobodo znanega italijanskega šovinističnega terorista iz Trsta Marja Venierja, ki je pred mesecem dni zbežal iz tržaških zaporov. Venierja je anglo-ameriško vojaško sodišče v Trstu obsodilo na pet let zapora zaradi posesti brzostrelnega orožja in municije. Zapleten je bil tudi v bombni atentate proti slovenskim ustanovam v Trstu. Videmski državni pravnik Franca, se izgovarja, da italijanske sodne oblasti ne morejo aretirati in predati anglo-ameriškem oblastem Venierja, ker je ta italijanski državljani obsojen od tujega vojaškega sodišča, ki nima nič skupnega z italijanskim sodiščem. V resnici pa italijanski sodni organi ščitijo fašističnega terorista, ki je v Trstu deloval po navodilih rimskih provokatorjev. Prav tako se italijanske oblasti postopale proti vsem fašističnim zločincem, ki jih je obsodilo tržaško sodišče in ki so bili poslani v italijanske zapore. Po nekaj mesecih so bili že vsi na svobodi, tudi če so bili v Trstu obsojeni na več let zapora.

TRST. — V tržaških političnih krogih govorijo, da je italijanska vlada ponudila sedanjemu tržaškemu konskemu predsedniku Palutanu mesto prefekta v mestu Latina v Italiji. Vest še ni potrjena od ZVU.

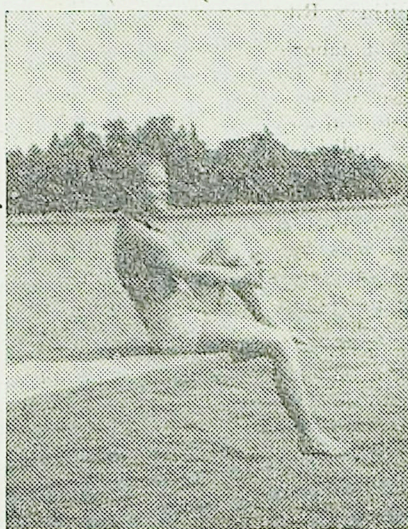
ki bo morala, v primeru da Palutan odpotuje, imenovati novega konskega predsednika.

TRST. — 28. t. m. bo prišel v Trst »Evropski vlak«, to je vlak, ki ga je organizirala ameriška ustanova za medsebojno pomoč in ki potuje po evropskih državah, ki dobivajo pomoč te ameriške ustanove. Vlak bo ostal v Trstu do 7. julija. V vlakcu je nameščena fotografska razstava štiriletnih gospodarske pomoči Maršalovega plana evropskim državam in sedanja pomoč Ustanove za medsebojno pomoč.

V zadnjih dneh se je v Trstu razširila vest, da je bila velika količina blaga, ki je bilo poslano iz ZDA v Trst za pomoč revnim Tržčanom in ki bi ga moral razdeliti tržaški škofijski ordinariat, odpeljana v Italijo in izginila. Po raznih glasovih so v to afero zapletene tudi vidne italijanske inredništvene osebnosti, katerih imena pa še vedno skrivajo. Dejstvo je, da je to blago prišlo v Trst že pred časom in da nič ne ve, kje je, čeprav bi moralo biti že razdeljeno.

Po več mesečni borbi so delavke tržaške konopljarne prisilile delodajalce, da so sprejeli nekatere zahteve, ki predstavljajo za vse osebe konopljarne delni uspeh. Na uradu za delo je bil v petek sklenjen sporazum med sindikalnimi predstavniki in ravnatelstvom konopljarne

glede 73 delavk, ki so bile 33 dni suspendirane z dela, ker niso hoteli sprejeti prenapetega dela na štirih statvah, kot so to zahtevali delodajalci, kar je fizično nemogoče. Po sporazumu so bile suspendirane delavke v ponedeljek ponovno sprejete na delo. Sklenili so, da bodo delavke sicer delale na štirih statvah. Toda na vsakih 8 statv bodo dobile po eno pomočnico, kar praktično pomeni, da bodo delale na manj kot treh statvah. Poleg tega pa je bila tem delavkam zagotovljena minimalna nagrada 10 lir na uro njihovim pomočnicam pa 5 lir na uro. Končno je bilo tudi sklenjeno, da bo prišla v tovarno komisija, ki bo ugotovila delovne pogoje.

Na kopanju

IZ SLOVENSKE ISTRE

Obiskali so nas ameriški Slovenci

Ta teden je obiskala Koper skupina ameriških Slovencev, ki je na izletu po Sloveniji. Rojakinja Lojzka Muha je povedala o svojih vtisih izleta po Sloveniji tole:

»Naša skupina ameriških Slovencev, ki je sedaj na izletu po Sloveniji vse najpriljubljenejše pozdravlja. Naši občutki so nepopisni, ker vidimo, kako napredujete po vsej Jugoslaviji. Vemo, da ste mnogo pretrpeli. Tega smo se vsi zavedali v Ameriki. Naša skupina progresivnih Slovencev, ki je na svojem izletu obiskala tudi Koper, vidi, da nismo v Ameriki zaman delali in pomagali našemu staremu kraju. Ševeda je vse to bila malenkost proti naporom, ki jih imate vi za boljše življenje pri vas. Naredile smo kolikor smo moge in obljubamo, da bomo še naprej pomagale po svojih močeh.

V ponos ste nam vsem ameriškim Slovincem. Videli smo tudi, kako danes žive v novi Jugoslaviji Koprčani. Iznenadil nas je prisrčen sprejem posebno pa ogled mesta, kjer smo videli dosti novih stavb med njimi nove šole, kjer se učijo slovenski in italijanski otroci. Sploh smo videli, da imajo Italijani kot Slovenci svoje pravice na vseh področjih.

Se enkrat se vam vsem ameriškim Slovincem. Videli smo tudi, kako danes žive v novi Jugoslaviji Koprčani. Iznenadil nas je prisrčen sprejem posebno pa ogled mesta, kjer smo videli dosti novih stavb med njimi nove šole, kjer se učijo slovenski in italijanski otroci. Sploh smo videli, da imajo Italijani kot Slovenci svoje pravice na vseh področjih.

gradili svojo osvobodeno domovino in da bi dočakali dan, ko bodo tudi ostali kraji Primorske združeni v Slovenijo.

Okrajni izvršni odbor SIAU je napovedal štirimesečno tekmovanje na čast šestega kongresa Komunistične partije Jugoslavije. Tekmovanje se je začelo 19. junija in bo trajalo do 19. oktobra.

Tekmovali bodo delovni kolektivi tovarn in podjetij za izpolnitev obveznosti vsakega posameznega delovnega kolektiva. Tako bodo pripomogli k dvigu življenjskega standarda delovnih ljudi. Na podelitju bodo tekmovali za pravočasno izpolnitev nalog kot: dokončna gradnja združnih domov, popravilo cest, izkoriščanje vodnih virov in podobno.

Tekmovala bodo tudi prosvetna in telovadna društva.

V koprskem okraju zaključujejo priprave za odhod prve skupine otrok na letovanje v LRS. Prva skupina 600 slovenskih in italijanskih otrok bo odpotovala tretjega julija v planinske predele Slovenije, kjer bodo gostje sveta za zdravstvo LRS V letovišča koprškega okraja pa bo prišla julija meseca prva skupina otrok iz Slovenije.

POVEJTE, ALI JE TO VLJUDNOST.

Vročina popoldanskega dne na Skofijah. Avtobus, ki vozi v Koper ima polno potnikov. Vstopila dva inozemska turista, Svcarja, mož in žena. Zema se vsede na prazen sedež. Prav tisti hip vstopi nekaj Pirančan, ki so prej sedeli v Tržaškem avtobusu na istem sedežu. Oba inozemska turista in gosta naše cone sta se najbrže prej pripeljala s taksijem iz Trsta in se za nadaljno pot poslužila avtobusa. Nastalo je neljubo govorjenje, ki je na inozemska gosta napravilo slab vtis.

Na zadnjih sedežih avtobusa je ob tem ena z skupine žensk z velikim preziranjem izustila naslednje besede:

»Ma perchè vengono qui. Vedranò come veranno spelati.«

Naše mnenje je, da tu ne gre za to, da se bomo klanjali tujcem, ki nas obiščejo in želijo spoznati življenje pri nas. Je pa treba pokazati vljudnost, da bodo tujci spoznali v nas kulturne ljudi. Zdi se, da je v tem primeru nekaj — namerno naravnega, da bi turiste odvrčalo od obiska naše cone. Tu bi bilo na mestu, da bi potniki sami takoj razkrinkali take škodljive elemente in jim onemogočili njihovo škodljivo delovanje.

Prav bi tudi bilo, če bi bil na bloku človek, ki pozna več inozemskih jezikov in to vsaj za čas turistične sezone. Zgodi se, da pride tujec, ki ne pozna občevalnih jezikov naše cone, pa je v zadregi, ker se ne more sporazumeti. Zelo na mestu bi bilo v takih primerih, da bi mu naš človek dal vsa pojasnila in mu dal potrebne informacije.

TEŽJA PROMETNA NESREČA

V torek okoli 23. ure je prišlo na cesti Koper—bivša železniška postaja do težje prometne nesreče. Avtomobil z evidenčno tablico TS 1306, ki ga je vozil sofer Karel Vidmar iz Trsta, se je z vso silo zaletel v obcestni kamen. Pri tem sta bila Eva Koneta iz Trsta in zaščitnik Jerko Pažanin hudo ranjena. Eva Koneta, ki je težje ranjena, je bila takoj odpeljana v tržaško bolnico, zaščitnik Pažanin pa v bolnico v Izoli.

Kaže, da je do nesreče prišlo zaradi pijanosti soferja, ki je bil zadržan skupaj s četrtim potnikom Marijanom Kavaličem na postaji Narodne zaščite v Kopru.

Od Triglava

STOLMINSKEGA

NALIVI IN TOČA NA TOLMINSKEM

Že v nedeljo 15. junija so se začeli močni nalivi s točo. Nebo se je okrog 15. ure popoldne pooblačilo tako na debelo, da je postalo mračno. Bliskanje in grmenje je prestrašilo celo pastirje na planinah in jih je ponekod tudi prizadelo. To je bilo kot nekaj uvod za naliv in točo, ki je začela klestiti po poljskih pridelkih. Voda je po vaseh zamašila odtočne jarke in se valila umazana in gosta kar po cestah. V Tolminu samem je voda prišla celo do živilskega skladišča, in napravila precej škode, čeprav so premočeno blago takoj razdali v uporabo.

V naslednjih dneh je toča ponovno padala po raznih krajih. Škoda je precejšnja, saj so ponekod vrtovi, koruza, krompir in sadno drevje popolnoma stolčeni. Dosedanje ugotovitve so pokazale, da je med najbolj prizadetimi kobarški kot, kjer cenijo, da je uničenih 50 odstotkov posevkov. Ševeda so nekateri predeli, kjer je uničenje še večje. Manj so bili prizadeti bovški, idrijski in cerkniški sektor.

Podjetje ima urejene svoje delavnice v združnem domu, ki so ga zgradili poldni Zagorci. Rot Janko

MOST NA SOCI

Most na Soči (prej Sv. Lucija) je nedvomno eden najlepših krajev na Tolminskem ter poleg Bovca in Trante najbolj priljubljen turistični kraj na tem koščku naše zemlje, ki ga krasi čudovito zelenomodro umetno jezero na Soči. V pogledu turizma je Most doslej že dosegel nekaj uspehov. Gostinski obrati skupno s privlačnimi sobami zmorojo okrog 100 postelj za goste, poleg tega je ob Soči še lep buffet s prijetnim kopalščem v Soči. Zgrajenih je že nekaj drevoredov in postavljenih nekaj klopi, vendar pa navzlic temu, kraj ne nudi še tiste lepote, ki bi jo lahko. Se vedno je na njem opaziti sledove minule vojne, najbolj pa ga kvarijo ruševine hiš, ki stojijo še zdaj sredi vasi. Čas bi bil, da bi jih odstranili, ter na njihovem mestu uredili lep park, ki bo nedvomno lepšal lice tega prijetnega kraja.

PRI PLETARJIH V ZAGI

Na Produ, kraju, kjer je Soča napravila s počasnim odlaganjem prodnata tla, raste čez in čez vrbovo šibje na prostoru 15 ha. 1949. so se spomnili, da bi se dalo to šibje izkoristiti. Posekali so stare vrbe in pustili, da je zrastle nove mlade šibje, iz katerega pletejo sedaj košare. Ustanovili so pravo pletarsko podjetje, ki zaposluje tudi tiste delavce, ki doma ne bi našli dela. Podjetje uspeva predvsem zaradi pridnosti tov. Berginca, ki je dobil kupce za košare. Delavci pa so tudi zadovoljni z njim.

95% izdelkov je namenjenih za izvoz. Največ košar in drugih pletarskih izdelkov pošljejo v Avstrijo, nekaj pa tudi v ZDA in Svico. Za domače potrebe ostane le 5% izdelke sprejema izvozno podjetje DOM v Ljubljani, ki odkupuje le dobre izdelke. Za vse to, bi lahko podjetje dobivalo devizne dinarje, ni pa zainteresirano. Za letos imajo že 5000 naročil, to se pravi najrazličnejših izdelkov, od košaric do pletenih miz in stolic. Naročil je bilo še več, a letos nimajo dovolj zaloga šibja, ker jim je lani toča potolkla do pletenih miz in stolic. Naročil je bilo še več, a letos nimajo dovolj zaloga šibja, ker jim je lani toča potolkla do pletenih miz in stolic. Naročil je bilo še več, a letos nimajo dovolj zaloga šibja, ker jim je lani toča potolkla do pletenih miz in stolic. Naročil je bilo še več, a letos nimajo dovolj zaloga šibja, ker jim je lani toča potolkla do pletenih miz in stolic.

ROJCI

Nič dobrega ne moremo poročati iz vasi Rojci in okolice. Težko nas je namreč prizadela toča, ki je padla v ponedeljek dne 23. junija proti večeru. Pričakovali smo blagodejnega dežja, ki je prihajal z zahodne strani. Med dežjem pa se je vsula toča, ki je napravila zelo veliko škodo na polju in v vinogradih. Toča je bila precej debela in je padala dobrih petnajst minut. Stari ljudje pravijo, da je 40 let ni povzročila toča toliko škode kot sedaj. Kmetje računajo, da je uničenega približno 80 odstotkov grozdja in 50 odstotkov pšenice. Koruza je tako razcefrana, da visijo listi kot trakovi. Tudi ostali pridelki so utrpeli veliko škode tako fižol, bučice, paradižnik, solata in drugi.

Najbolj je prizadela toča vasi Rojci, Marancini, Babiči, Centur ter Pomjan.

Umer Jordan

SINDIKALNA SKUPŠČINA V IZOLI

V novem sindikalnem domu v Izoli je bila v nedeljo skupščina sindikalnega sveta za koprski okraj. V svojem poročilu je predsednik sindikalnega sveta poudaril, da so sindikalne organizacije dale razne dobre predloge za izboljšanje proizvodnje. Tako so v tovarni za predelavo in konzerviranje rib »Ampele« v Izoli postavili delavci svoje komisije, ki preučujejo razne načine izboljšanja

PROSVETNO DELO NA BOVSKEM

Letošnjo zimo in spomlad se je prosvetno delo na Bovskem precej razgibalo. Predvsem zaradi tega, ker so ljudje zgradili vrsto novih združnih domov, v katerih se razvija prosvetno delo.

To prosvetno delo pa ne odpade samo na prosvetna društva, ki bi morala biti najbolj delavna, temveč tudi na gasilska in mladinska društva. V Bovcu obstaja prosvetno društvo Golobar, ki prireja večkrat koncerte, toda v zadnjem času ni pripravilo nobene igre. To se večkrat godi tudi pri ostalih prosvetnih društvih. Vendar, kot sem že omenil, so delavna društva ostalih organizacij.

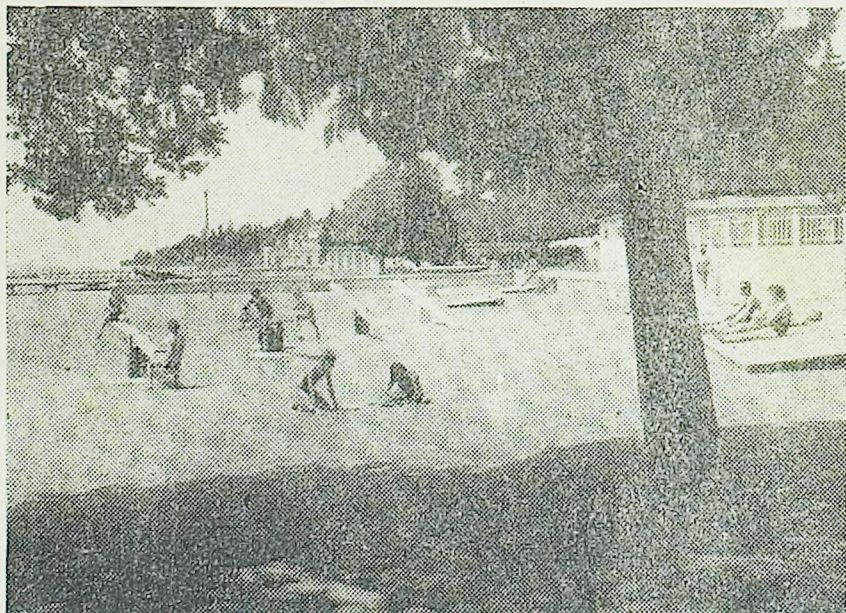
Da bomo vedeli, kake važnosti so združni domovi, naj navedem samo primer vasi Zaga, ki ni imelo pred leti združnega doma in niti predstav, sedaj pa, ko imajo združni dom imajo tudi predstave. Samo v letošnji zimi so v štirih mesecih pripravili tri igre. Povedati moramo, da se je žal samo mladina v Zagi pokazala zelo delavno. V sednji Srpentici so tudi delavni. Mla-

proizvodnje. Na predlog delavske komisije so uvedli v tovarni aparat, ki filtrira slano vodo za pranje rib in bodo v tovarni s tem postopkom prihranili letno en milijon dinarjev za vodarino. Pomemben uspeh je dosegel tudi kolektiv piranskih ladjedelnic, ki je z zmanjšanjem upravnega aparata in s sistemizacijo mest zmanjšal režijske stroške za okrog 50 odstotkov. Kolektiv piranskih ladjedelnic je tudi predlagal, da bo podjetje odslej prešlo na izdelovanje železnih ladij z nosilnostjo do 80 vagonov.

Med organizacijske uspehe je treba šteti ustanovitev društva novinarjev, društva profesorjev in učiteljev ter formiranje mestnih sindikalnih svetov v Kopru, Izoli in Piranu. Sindikalne podružnice v Izoli so uredile lep reprezentativni sindikalni dom kulture.

VEDNO VEČ KOPALCEV

Letošnje nekako muhasto in nagajivo vreme je držalo nazaj kopalce in letoviščarje, da niso mogli zadostiti svojim težnjam po osvežujoči kopeli v morju. Zadržne čase pa se je vreme nekako »popoljšalo« in so kopalci zavzeli precejšen del obale v Semedeli, v Kopru, pri Sv. Nikolaju in v Portorožu. Posebno nedeljsko lepo vreme je privabilo številne kopalce. Zelo živahno je bilo pri Sv. Nikolaju, kjer je bilo v nedeljo okoli dva tisoč kopalcev, večinoma iz Trsta. Tudi drugi kraji so belžili znaten porast kopalcev.

Sončna istrska obala — kako polna si lepot in privlačnosti! Junjski sonce je končno le razgelo morje, ki kopalca prijetno objame s svojo mokro toploto, če se mu zaupa. Pri sv. Nikolaju in v Portorožu je te dni vse živo.

do Jadrana

dinci so pod vodstvom učiteljice uprizorili *Županovo Misko*, gasilci »Pricarani ženine«, pionirji pa »Polica in Cezifelja«. Tudi na Srpenici je prosvetno društvo, ki pa nekako dremlje, zanje pa delajo druga društva. Precej delavni so tudi v Česoci, ki so v zadnjem času pripravili nekaj predstav. Prav tako v Koritnici, Kalu, kjer so uspeli predvsem z »Vdovo Rošlinko«, s katero so gostovali tudi na Žagi.

Obraunaval sem samo kulturne predstave, vendar moram omeniti tudi knjižnice, ki zelo dobro delujejo, saj segajo po knjigah tudi stari ljudje. Precej bogato knjižnico imajo v Boven, vendar ni edina. Knjižnice imajo še v Srpenici, Koritnici, Kalu, Logu pod Mangartom in drugod. Rot Janko.

Takoj po vojni so bili z vseh kilometriških kamnov odstranjeni italijanski napisi in postavljeni slovenski, toda dež in čas jih je zbrisal, zato bi bilo prav, če bi odgovorni poskrbeli, da napišejo nove, kar bi bilo važno tudi za turiste. R. B.

Uspeli mature na tolminskem učiteljsku je še kar zadovoljiv. Od 31 dijakov je izdelalo 24, pet pa jih ima popravne izpite.

Tolminsko gledališče je uprizorilo 21. in 22. junija Nušičevo komedijo v treh dejanjih »UJEŽ« (Udruženje jugoslovanskih emancipiranih žena). Uspeh je pokazal, da so se igralci in režiser zelo potrudili, pa tudi scenarija je bila zelo dobra. B. R.

IZ IDRIJE

TELOVADNI NASTOP V ČRNEM VRHU

Za zaključek šolskega leta je priredila nižja gimnazija v Črnem vrhu nad Idrijo telovadni nastop, ki je bil združen z otvoritvijo nove telovadnice in letnega telovadišča. Tu smo imeli zopet enkrat priliko videti, kaj pomeni delavnost in prizadevnost človeka in kolektiva, ki se ne ustraši niti največjih ovir, da neko delo izpelje do konca.

Črni vrh ima danes krasno telovadnico, ki je opremljena z najpo-

Mrak je legel na zemljo, ko sem se zadnjo majniško nedeljo podal iz Kostanjevice, središča nove občine za Goriški Kras. Kostanjevič ob cesti so pošumevali v rahlem vetru; v grmovju je pel slavec. Na vrhu Trstelja je zažarel velik ogenj. Člani planinskega društva Nova Gorica so kresovali v čast maršala Tita, jubilarja 60-letnika. Prenajel sem pri Martinovih v Temnici. Dobro spočit od naporov prejšnjega dne sem vstal, ko so petelinji peli. Iz Nove Gorice do Kostanjevice me je namreč pripeljal znanec iz partizanskih let Jože Spacal na motorju. Spotoma bi kmalu izgubil drobovje, tako divje je streslo po tleh kraških cestah. Ko sva razjahala železnega konjčka sem imel prav tak občutek kot v rani mladosti, ko sem zajahal neosedlano kobilo, ki jo je napanjalo, ker se je bila prebojeda mokre trave in seno z njo dirjal po gmajni čez drn in strn.

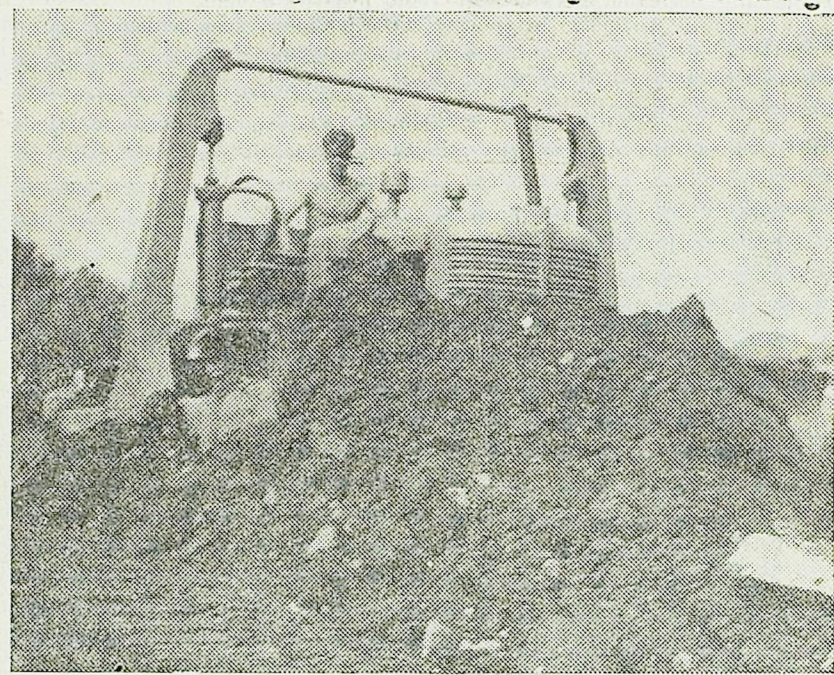
Silce žganja, ječmenova kava in domači kruh s svinjino, s katero mi je postregla gospodinja, me je poživilo. Domača hčerka Marija pa mi je dala napotila, kako se po najkrajši poti lahko povzpnem na Trstelj do Stjenkove planinske kočice. Jutro je bilo prekrasno, polno svetlobe. Pastirji so že izgnali živino na pašo. Oglašali so se zvoncei krav črednic. Više gori v borovem gozdu, ki je povezen kot temna zelena kapica na plešastu glavo Trstelja se je oglašala kukavica. Pot iz Temnice je dobro markirana. Le tam na robu pašnika, kjer se pričinja gozd, bi bil na razpotju kmalu izgubil smer, če bi me ne bila opozorila prijazna pastirica, ki je vezla prt in obenem čuvala živino. Kamen z markacijo je bil namreč prevržen, verjetno ga je spodvalila in odkrila pasoača se živina.

trebnjim orodjem. Tik telovadnice stoji lepo letno telovadišče. Le malo je krajev na Primorskem, kjer bi mladina danes imela tako ugodno možnost za športno udejstvovanje, kakor jo ima Črni vrh. Ravnatelj gimnazije tovarišu Radu Mejovsku moramo samo čestitati k temu lepemu uspehu, v katerega je moral vložiti mnogo truda in požrtvovalnosti, saj je bilo skoraj vse del izvršeno brez denarne pomoči in s prostovoljnimi delom gimnazijske mladine.

V nedeljo so prišli iz Idrije v goste mladinci in mladinke telovadnega društva »Partizani«, ki so k pestrosti nastopa mnogo doprinesli. Nastop se je lepo razvijal in domačini so pokazali že kar dobro ugledenost v prostih vajah. Najlepša njihova točka so bila kola mladink, ki pa se žal popolnoma niso ujemala z godbo.

Idrijska mladina je tudi tokrat pokazala veliko znanje na orodju in v parterni telovadbi. Grajati pa moramo njihovo neenotnost v krojih, kar bi bili lahko odpravili, saj ni bil to njihov prvi nastop.

Skupno je nastopilo okoli 160 mladitv telovadcev in občinstvo je zadovoljno zapuščalo letno telovadišče. L. S.

Buldožer na gradbišču Nove Gorice

Vtisi izletov po Goriškem Krasu

Zahvalim se pastirici, in krenem po lepi gozdni poti, ki pelje ob robu gozda deloma pa skozi temni borov gozd. Pljuča se kar širijo in udihavajo čist gozdni zrak, dišeč po smoli, pomešan z gorskim in morskim zrakom obenem. Tako prijetnega zraka še nisem užival ne na Krnu, ne na Matajurju in ne na drugih hribovih, ki sem jih obšel. Tod tudi mirljivo smolarijo. Iz starejših narezanih borovih dreves se odceja dragocena smola v podstavljene glinaste lončke. Vidi se pa da tudi tu velika letošnja zimska zmrzal ni prizanesla gozdu. Ob poti leže obeljena debela, ki jih je podrla obloga ledu in snega. Store pa so izsekali. Kmalu je bilo gozda konec. Na majhnem prevalu se je v zavetnem kraju prikazala planinska kočica.

Na tem mestu so imeli fašisti svojo postojanko in protiparizansko opazovalnico povezano s Trstom s telefonom, dokler jo niso uničili hrabri borci partizani prve kraške čete. Trstelj je namreč med najvišjimi vrhovi (2664 m) Kraške planote, ki se z Vipavske strani strmo dviga in se kaže kot dolg gorski hrbet in nudi tudi najvišji razgled. Izletniki kolesarji pridejo lahko po novi cesti iz Mirna ali preko komenskega Krasa iz Sežane do podnožja. Ostali pa se lahko v eni uri povzpno od železniške postaje Zali hrib (Dornberg) po dobro markirani poti.

Na ruševinah nekdanje sovražne postojanke je planinsko društvo Nova Gorica sezidalo planinsko kočico, ki lahko sprejme preko noči 25 gostov. Koča je lepo opremljena, ima

POSTOJNSKI TABORNIKI NA IZLETU

Taborniški vod »MUSTANGI«, najboljši vod v rodu Kraških viharikov, je 14. junija popoldne razpel pet belih šotorov v romantični soteski Skočjanskih jam in Naravnega mostu. Naslednji dan so tabor obiskali še mladinci iz voda Končike in mladinke iz voda »Slovenskih planink«.

Čeprav je bil tabor pri Skočjanskih jamah skromen; slabo je bil organiziran šport, kuhinja preveč primitivna, je bil vendar resna šola za veliko letno taborjenje, ki ga bo priredil rod Kraških viharikov v juliju v Ribnem blizu Bleda.

Od taborjenja pri Ribnem ločijo tabornike komaj trije tedni. V tem času je še veliko dela, posebno pri impregniranju šotorov. Mustangi bodo tudi to pot izpolnili svoj dolg do organizacije. Zavedajo se, da tabor pri Ribnem ne bo majhna stvar. Postavili bodo 20 šotorov. Poleg tega bo taborniška organizacija vodila pionirski tabor. Vskladiti življenje taborečih v harmonijo, dati jim dobro hrano, pripraviti primerne ležišča, organizirati večerne zabave ob tabornem ognju, prirediti vrsto izletov v okolico ter Julijske Alpe, izvršiti nekaj prostovoljnih akcij in telovadnih nastopov, to je naloga postojnskih tabornikov. R. H.

NOVICE IZ CERKNICE

V Cerknici je bil od 12. V. do 15. VI. kuharski tečaj, ki ga je obiskovalo 25 mladenk in gospodinj. 15. t. m. so tečaj zaključili in mlade kuharice so prodajale pecivo v vrednosti 30.000 dinarjev. Zvečer je bila pogostitev mater, mladina pa je imela svoj festival. Na predvečer so imeli v okviru predvojaških vaj zavetje Cerknice, drugi dan pa glavni del festivala. SKUD je priredilo pevski koncert, nato je bila zabava v restavraciji. Učenci LIP so ta dan razstavljali v šoli svoje izdelke, a gimnazijci risbe in šolske naloge. Zvečer je mladina iz Grahovega uprizorila v kulturnem domu agro Divji lovec.

PRENOVLJENI VEDERJAN

Že teden dni kroži po Goriškem in v Brdih potujoči kino RKS, ki predvaja zdravstvene filme. Tak film so vrteli tudi v Vederjanu v Goriških Brdih. Hkrati so imeli ponovno zdravstveno predavanje ob zaključku velikopotezne akcije za izboljšanje higienskih razmer na vasi. Danes Vederjan kaže lepše, kulturnejše in vedrejšee lice, kar prej ni bil, dokler niso zdravstveni delavci prodrli in prepričali prebivalstvo, da je potrebna sanacija njihove vasi, ki je bila med najbolj zanemarjenimi v Goriških Brdih.

Novi Vederjan se dviga na prijaznem gričku ves prenovljen, kakor bi si nadel svatovsko obleko. Na zunaj in znotraj so prebeljene hiše. Razpadajoče mostovžve z leseno ograjo na pročeljih hiš so popravili, iz oken pa se spenjajo nageljni. Sledni več o primitivnih majavih straniščih ob gnojščih, ki so nudila prej slabo zavetje in kritje. Namesto tega so zgradili dve higienski javni stranišči, v kolikor so potrebna druga, so jih vaščani in gospodarji zgradili nova, boljša, na primernejših krajih. Iz vasi so pomeli smeti in odstranili groblje, popravili vaško kanalizacijo, izravnali vaški trg in uredili poti ter jih posuli z gramozom.

Pri popravilu kapnice so jim pomagali tudi gasilci iz Dobrovec, ki so izčrpali nad 2500 hl vode. Hkrati so popravili za našo svobodo. Cementarna Anhovo je že lani dala na razpolago večjo količino cementa in apna in tudi delavci cementarji so priskočili na pomoč s prostovoljnimi delom. Zato so po prizadevnosti tovariša Gravnarja dali ves čisti dobček kulturne prireditve na Humu, kjer je gostovala sindikalna podružnica bolnice iz Vipave. Jp.

Pogovor z dopisniki

V prejšnji številki so dopisniki gotovo pogrešali pogovorov. Naj nam oprostijo, če jih ni bilo. Gradivo in dopisi, ki so vezani na čas so nam vzeli ves razpoložljivi prostor.

Dopisnik s Tolminskega je predlagal sestanek vseh stalnih dopisnikov. Zaenkrat je to malo težko, ker so zelo oddaljeni in bi bilo združeno s precejšnjimi stroški. Zadeva pa se da rešiti tudi pismeno in preko teh pogovorov. Sicer pa so posebno nekateri dopisniki pokazali, da znajo »prijetie« od prave strani. Pogrešamo dopisov, ki bi kritično podali pregled in razvoj življenja v posameznih krajih. Če bi pri tem omenili še, da prejemamo polno dopisov, ki opisujejo: V nedeljo smo imeli, pred dnevi je bilo pri nas, vršila se je in podobno, bo kar prav, če povemo, da bi radi dopise, ki bi pomagali reševati razne težave, na katere naletijo naši ljudje pri vsakdanjem delu. Se to: iz lastnih izkušenj vemo, da je dopisnik na terenu tisti, ki ve in spremlja vse tekoče delo. Tam ima priložnost, da napiše dopis, ali članek — iz življenja. Takega bodo radi prebrali bralci našega lista.

J. Š. — Medana v Brdih. Prejeli smo Vašo zahtevo in odgovarjamo: Če smatrate članek, o katerem pišete, za metočen, napišite Vi drugega s stvarnimi in resničnimi podatki in nam ga pošljite v objavo.

Sušteršič Franc, Šostanj. Prosimo, da nam pošljete Vaš natančen naslov, ker nam je pošta vrnila honorar.

R. B. Vaš članek bo prišel v poštev v eni prihodnjih števil. Kar zadeva ostalo, mislimo, da smo objavili. Če včasih kaj izostane, nam ne vzemite preveč zamerljivo. Vedno smo veseli vaših dopisov, ki so res zanimivi, in upamo, da jih bomo v prihodnje prejeli še več.

M. G. Pula. — Poslali ste nam pesem »Luna sijek«. Ker ste se sami predvideli, da bo mogoče šla v koš, Vam moramo povedati naše mnenje.

Ni lahko pisati pesmi, ker še ni vse, če se vrstice lepo rimajo. Pesnik pove vedno nekaj novega in izvirnega, kar ljudje — občutijo — in če občutijo tudi radi preberejo. S tem nečemo reči, da bi Vi ne mogli povedati nekaj novega. To, kar ste nam poslali, ni novo in ni izvirno. Lahko pa bi napravili — to Vam moramo povedati — kaj izvirnega, samo potrudite se, da bo res Vaše, da Vam bo prišlo iz srca. Pričakujemo, da se boste še oglašili.

teri se lepo v mogočnih vijugah vije reka Vipava, ki izvira v Nunoškem podnožju pod Skalnico v Vipavskem trgu, ter valovita kraška planota, ki se konča na Jadranski obali. Nova skupina turistov, ki je ta trenutek dopela na vrh, je kar obostala, vsa prevzeta od mogočnega vtisa, ki ga ne bodo nikdar pozabili, kot so dejali.

Poslovil sem se in skočil še v bližnjo kraško vas Lipo, ki so jo zaradi narodne zavednosti fašistični krvoloki v jeseni leta 1943 polovico požgali. Tu so imeli namreč pomembno svečanost odkritja spomenika padlim borcem in taštem. Vaščani se še spominjajo na svojih do kosti stolčenih glečih, krvavih dogodkov italijanske 2000 letne kulture in žrtev Narodnoosvobodilne borbe. Zbrali so se sredi vasi na žalno komemoracijo. Od srca sta jim govorila Gorjan Jordan, predsednik okrajnega odbora Zveze borcev, in star kraški aktivist Strnad. Na spomenik so položili simbolične vence in obilo cvetja, ter poslali maršalu Titu pozdravno brzojavko in čestitke.

Od tu smo se s skupino starih borcev podali v obmejno vas Miran. Tu se je vršil mladinski festival, dan veselja, ki ga je priredilo TVZ Partizan Miran v počastitev Maršalovega jubileja. V Solkan smo dospeli, ko so ravno končali z dobro uspešno telovadno akademijo.

Malo je dosedaj znanega širši javnosti, o lepotah in privlačnosti Trstelja, zato sem zapisal svoje vtise in pobral iz spominske knjige vtise nekaterih drugih izletnikov; mislim da mi zato ne bodo zamerili, da zbudimo pri čim širšem krogu delovnih ljudi zanimanje, da bi obiskali te lepe in zgodovinske kraje, sedaj, ko se pričena sezona letovanj in poletnih oddihov. J. P.

Prelepa

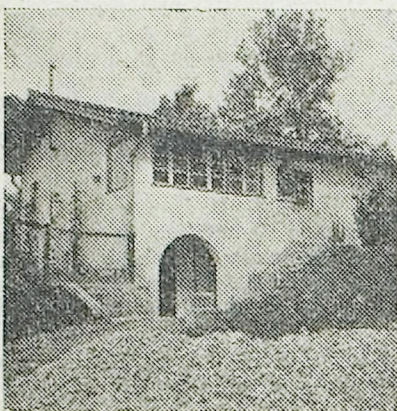
Od tam, kjer reka Vipava v velikih vijugah počasi in mirna teče proti Novi Gorici, je prislo povabilo: »Pripravljamo se za velikih praznik. Priidite!

Kako se je oglasilo v duši — zaveznelo kot struna:

Vipavska dolina!

Prisluhnil sem in sam ne vem, od kod so pripluli akordi tiste lepe narodne:

»Prelepa Vipavska dolina, ki nam daješ tih sladkega vina.« Ob tem sem se za hip zamislil in v duhu preselil v dolino sonca, svetlo in veselih ljudi. V Podragi sem

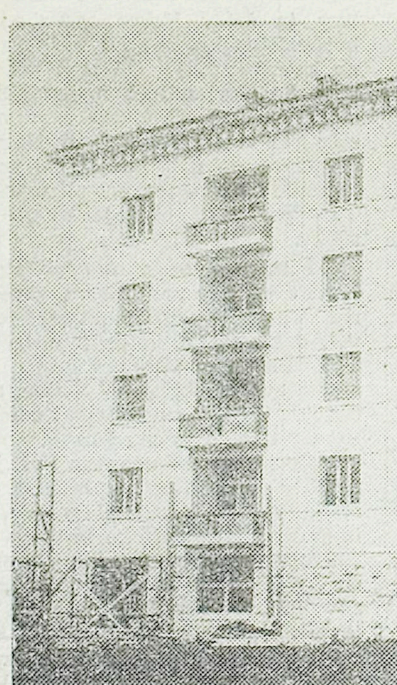
Delavska hiša v Krombergu

videl pesnika Žejtara, v St. Vidu narodnega heroja Vojka, na Lijaku cele brigade mladih ljudi, ki krotijo in uravnavajo pot hudourniku, ki je stoletja poplavljal in uničeval obsežne površine najbolje zemlje. Mlade sile novih ljudi so razbeselemu hudourniku postavile meje in ga pokorile svoji odločni volji. In že sem videl vasi Lozice in Ustje, ki sta zgoreli zaradi tujevega poplaha po naši zemlji že leta 1912. Živo mi je stopila pred oči skalnata Otlica, kjer smo neki večer videli stopniti kurirja s povabilom mladink iz Gojačevega, naj pridemo in pridemo miting. Za plačilo bodo poklonile diviziji zastavo. Ajdovščina je zažvela kot leta 1915, ko je bila tam ustanovljena — prva vladna Slovenije. Takrat je v sru selaheraga Primorca zapelo sproščeno veselje nezadržanega svobode. Praznovali so svoj veliki dan vstajenja, praznovali so — dokončno izpolnitev borbenega gesla. ki ga je tako lepo povedal pesnik Gregorčič:

»Ne bo nas več tujini tepal, ne tlačil nas kravat.«

Povabilu sem se zelo rad odzval. Kako tudi ne? Pet let je preteklo od takrat, ko so bili na Lijaku zbrani delovni ljudje vse Primorske. Bilo jim je, kot da se je odgrnila črna zavesa suženjstva in je izza nje posijalo na to lepo obmorsko zemljo — svetlo sonce svobode. Duše so jim vriskale in prekipemale od veselja, da so dočakali dan vstajenja, dan, ki je princsel bogato plačilo za vse prečtano gorje in zatiranje v dolgih petindvajsetih letih.

Ze zgodaj zjutraj me je vlek el čez Kras nagli zbiraj. Po cesti so bile tu pa tam mlakuže umazane vode. Deževalo je ponoči in prineslo izsušenj zemlji olajsanja in hladila. Po

Stanovanjski blok v Novi Gorici

Vipavska

dolina

opornem zidu železniške proge Sežana—Dutovlje se je zibalo v burji polno rdečih makovih cvetov. Kot bi nešteto rdečih zastav pozdravljalo do mladosti.

Niso še bile uradne ure, ko sem se oglasil v uradu tovariša Perata v Novi Gorici in mu izrazil željo, da bi me spremljal. Na hitro vsa se odpravila na gradbišče Nove Gorice. Pred že zgrajeno palačo je bil na delu velik buldožer pri poravnavanju zemljišča. Ujel sem v aparat oba in že smo brzeli naprej. Spotoma mi je tovariš prišel. V Bi-ljah pridelujejo semensko pšenico za semenarja v Ljubljani. Lani so dosegli rekordni pridelek — 30 stotnov na hektar. Letos bo pridelek zaradi neugodne zime nekaj nižji. V Bukovici so člani kmetijske zadruge napravili 10 hektarjev obsežen planinski hreosov nasad. Državno posestvo v Novi Gorici meri okrog 500 hektarjev, leži v pasu vipavskega erčevja, ki se razteza od Gorice do Lijaka.

Nekaj posebnega je Rožna dolina. Tu je tako razkošje barv, da oko ne ve, kam bi prej pogledalo. Clovek je tu v svojo iznajdljivost dal naravi sami — videz večne pomladi in barvne lepote. Sem pride rad otrok, prideta fant in deklet, pride starček. Vsi dobiojo v živih barvah uteha za oko in dušo, ki vseh kot od nevitih razbuhanih tpi. tri... Velik zametno mehki cvet vrtnice se klanja barvni krasoti rdečega nagelja, ponosni ciniji in plotnemu slaku.

V Krombergu je nad cesto nastalo prijazno delavsko naselje. Na pri-sojnem kraju je šest enodružinskih delavskih stanovanjskih hišic. V njih že stanujejo delavci z družinami. Skrbna roka je poskrbel a za okras: lepi vrtni imajo solato, paradižnika, fižola in celo rož.

Kromberg bi lahko imenovali tudi kraljev hrib. Ker smo se kraljevi, ki so toliko stoletij kraljevali in tlačili delovne ljudi v borbi, vendarle rešili, bomo prav gotovo zanj našli kako drugo primernejše ime.

Kmalu smo na glavni cesti Gori-ca—Ajdovščina. Kije pravzaprav začenja Vipavska dolina, je težko reči. Naraven prehod iz doline v ravnino je vsakakor pri Gorici. Tam se svet naenkrat odpre in razširi v ravnino.

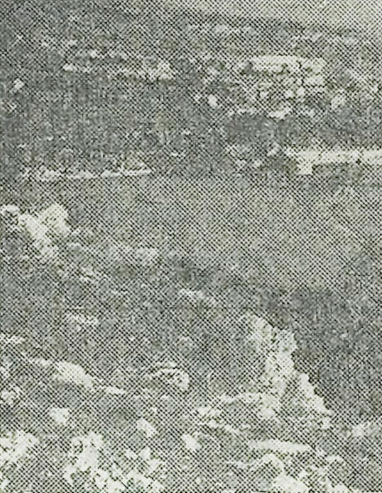
—

Na Lijaku je bilo še do nedavna pusto močvirje, kjer je rasla trda trava in grmovje. Danes je tu rodo-

vitno polje, ki daje pridnim ljudem bogate prideleke. Iz zelena trave in nasadov rumenijo njive zrele pšenice. Zetev je tu v polnem razmahu. Skupine žanjice in žanjecv so na delu desno in levo ceste. Pšenica je dobro obrodila, le da jo je na nekaj njivah v ozkem pasu Čavenskega pogorja precej poškodovala toča, ki je pred dnevi klesila po bogata obe-tajocih pridelekih. Najbolj pa je pri-voletna koruza, ki z razefranim list-njem nudi očem žalostno sliko uniče-nega dela pridnih ljudi. Vendar se bo še lahko opomogla, ker je šele dobro začela rasti.

Na izobiljenem zemljišču so po-ložili drenažo na površini 40 ha. To je bilo potrebno, ko bi sicer voda v ravnini zastajala in povzročala škodo.

Že na poti od Stanjela do Volčje drage smo v Braniku videli lep za-družni dom. V Rihenburgu je kmetijska zadruga dala nad en milijon

Pogled na Ajdovščino

za gradnjo zadrúznega doma. V Šem-pasu je že skoraj dorajen.

Sledovi tede borbe so še opazni povsod. Tako v Šempasu, Črničah, Vrtovinu itd. Zgrajenih pa je že polno novih hiš.

Levo od teh vasi je Čavensko po-gorje. Tam v podnožju se skriva pri-jazna vasica Gojačevce. Lep spomin izza časa borbe oživi ob pogledu na to vas.

Na Otlici je bila XXXI. divizija NOV in POJ na krajšem počitku. Mladinska organizacija je poslala poudarilo številu delavcev in delavk. Pod italijansko okupacijo je delala Čaven in se spustila v dolino. Spre-jem je bil tovariškov priščen. Navdušenje je doseglo višek, ko so mladinci poklonili diviziji zastavo. Še so spominjaj začeti besed de-klamacije v verzih, ki jo je bila zložila mladinka Marta:

»Junakom tem zastavo podarimo, naj spremlja jih povsod, to želimo.«

Res nas je zastava potem spreml-jala na vseh pokretih. Ko smo jo videli plapolati na čelu dolge kolo-ne, je bilo v nas polno ponosa. Cu-tili smo, kako je ljudstvo tesno po-vezano z našo borbo. Vedeli smo, da se pod to zastavo borimo tudi za svobodo Vipavske doline, za vasa njene lepote, ki jih je polna. Dajala nam je moči, da v trenutkih, ki so bili težki, nismo omagali.

Po osmih letih sem se živo spom-nil na tisti dogodek, spominjam se na vse tiste važne, ki so bili takrat navzoči na mitingu. Rad bi jih bil osebno pozdravil, pa mi čas ni dopuščal, da bi jih bil obiskal.

Upam, da jim bo pozdrav s teh stra-ni še bolj občuten povedal, da jih nekdanji borci XXXI. divizije niso pozabili.

AJDOVŠČINA — ZGODOVINSKI KRAJ — 5. MAJA 1945 USTANOV-LJENA PRVA VLADA SLOVENIJE

Siroka cesta, ki jo v vsej dolžini od Lijaka do Ajdovščine na novo asfaltirajo, nam je kazala pot na-prej in naprej. Danes je v primer-javi s takratnim vrvežem v Ajdov-ščini nekako mirno. Je pa napravi-la velik korak naprej, posebno v in-dustriji. V velikem poslopiju nekda-nje predilnice, ki je bila zgrajena še pod Avstrijo in so ga Italijani spremenili v konjušnico, je danes to-varnva likerjev in sadnih sokov. Od skorajnega začatka, ko je bilo za-poslenih le pet ljudi, ima tovarna danes nad 100 delavcev in name-ščenov.

Tovarna ima naslov: »Tovarna li-kerjev in sadnih izdelkov.« S svo-imi kvalitetnimi izdelki uspešno konkurira drugim tovrstnim tovar-nam v Jugoslaviji. Malinovec, ki je izdelek te tovarne, je zelo cenjen v Švici, Avstriji in tudi v Ameriki. Te dni je uprava prejela iz Holan-dije pismo, ki se zelo pohvalno iz-raža in dobesedno pravi: »Izdelki se lahko kosajo z najboljšimi izdelki na svetu.«

Na letošnjem vseletemju v Trstu bo tovarna sodelovala v maloprodaji in na razstavnem prostoru.

Za zunanjo olepšavo je tovarna dobila štiri milijone dinarjev investi-cij.

Iz majhnega obrata se je tovarna razvila v velik obrat. Izdeluje liker-je, ki so zelo cenjeni v inozemstvu, ki pomagajo pobijati laži, ki jih so-važniki delovnega ljudstva nove Jugoslavije širijo v svetu.

Zraven te tovarne deluje danes tudi tekstilna tovarna z nad sto stat-

le takrat so v vodstvo vrinili komi-sarja. Prebrisanji Vipave pa so tudi komisarja prav na lep način »prin-eali« okolje. Niso hoteli več dajati za-drugi svojega vina. Po osmih mese-cih je bil komisar prisiljen dati vod-stvo zadruge prejšnjemu upravnemu odboru. Takrat je imela zadruga 350 članov, danes jih ima 1400 in še 6 kmetičkih delovnih zadrug in 1 eko-nomijo.

V letošnjem letu je pri-šlo 160 novih članov. Ta zadruga odkupi letno povpre-čno 140 vagonov vina. Lani ga je od-kupila 160 vagonov, ker je bila le-tina za grozdje dobra. Tudi letos pričakujejo dobro letino grozdja.

Vipava ima še eno privlačnost za turiste. To je letno zabavišče »Pod skalco«, ki so ga obnovili in izro-čili v uporabo lanske leto. V sceni mogočinih vzorčen dobi turist ko-zarec tako mrzelje in svežega piva, da še v senčih zamrzli.

NAPREJ V ST. VID — ROJSTNO VAS NARODNEGA HEROJA JAN-KA PREMRLA — VOJKA

Naš adžipe sopiha v vsej vročini kot stara prehlajena krava. Kar hi-ro smo v St. Vidu in ustavimo se na trgu pred mlekarino. Na steni velike hiše je še viden napis:

»V borbi za priključitev k Jugosla-viji je ta kraj žrtvoval: narodnega heroja Janka Premrla — Vojka, 15 padlih borecv, 7 talcev, 3 umrli v interaciji, 11 pogreanih in 189 in-terniranih.«

Spomnil sem tovariša Perata, da tu živi oče heroja Vojka. Odlša sva na njegov dom in potrkala na vhod-na vrata. Dožvela sva prijazen spre-jem. Mož ima rad svoj rojstni kraj, zanimajo ga prav tako novice iz sve-ta. Dejal nam je, da je bil v sol-stvu dosežen velik uspeh, saj imajo danes gimežanje v Vipavi in Ajdov-ščini. Ker jih prej ni bilo.

V St. Vidu se lahko upravičeno po-našajo z velikim mlekarškim obra-tom z imenom: »Mlekarina Podna-noss«. Mlekarina je bila ustanovljena že leta 1907 in je zbrano mleko po-šiljala v Trst. Sedanje poslopje je bilo zgrajeno leta 1911.

Danes obratuje mlekarina s 6000 litri mleka na dan. Glavni odjema-lec je Reka. Izdeluje pa tudi tipčen polnomastni Vipavski sir, ki je zelo cenjen. Poleg tega izdeluje tudi ma-slo, za katerega je glavni odjema-lec Piran. Mlekarina je danes samo-stojno podjetje, ki ga vodi delav-ski svet in upravni odbor. Mleko odkupuje po vsej Vipavski dolini in celo na Banjšinah in v Čepovanu Mlekarina ima lastno avtocesterno in štiri prevozne tovarnike.

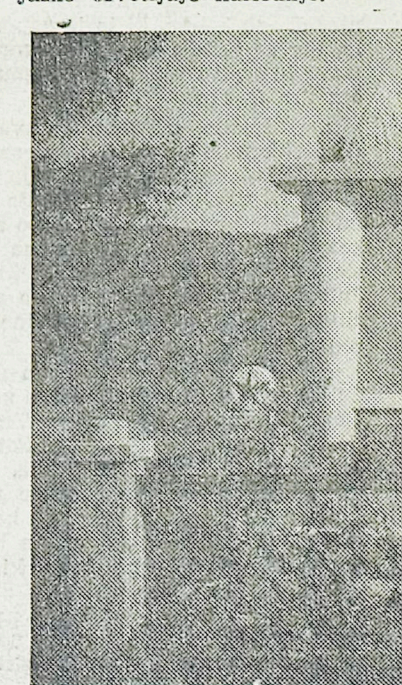
ZRELO KLASJE SE KLANJA KORUZI ...

Znova smo na glavni cesti in br-zimo proti Ajdovščini. Mogočen skalnat polkrog nanoškega in ča-venškega pogorja je ves osvetljen od večernega sonca. Desno in levo ceste se temno-zelena svetilka per-je koruze, ki je v najbujnejši rasti. Zrelo klasje pšenice se skoro splošljivo klanja taki bohotnosti. Ponekod je pšenica že požeta in v kopicah čeka mlave.

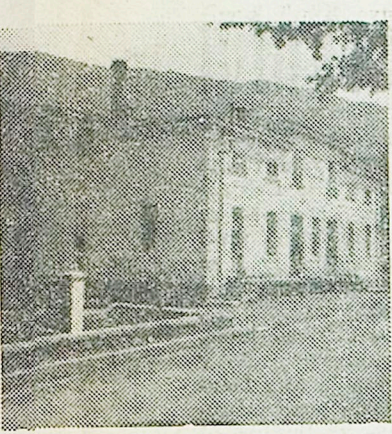
Kmalu smo v Gorici in nato brz-i-mo skozi večerne sence po nalahko vzpenjačoji se cesti proti Stanjelu. Se doživimo na Krasu (po sončni za-hod, nakar se izgubimo v večerni mrak. V širokem listju pojejo skr-žati kot za stavo. Nekajkrat prečka cesto preplašeni zajec, ki pa srečo ne uteče kolesom našega vozila. Na morju v Tržaškem in Koprskem zalivu gori na stotine lučk, ko se spu-ščamo v Istrsko nižino. Desno pa migota lučka pri Lučki. Tam je Trst. mesto, ki ga politične nevihte ne pustijo do čistega razvoja, kot ga zasluži in kot bi ga želeli ljudje, ki tam prebivajo od nekdanj. Ogavev

Ustje in Uhanje pa so požgali dne 8. avgusta 1942. Zgorelo je tu-kar 82 hiš, usmrtili so tudi osem talcev. Tem je danes postavljen lep spomenik na mestu, kjer so padli na spomeniku pa je značilen napis: »Osem talcev padlo je zato, ker so svojo zemljo ljubili s strast-jo.«

Kako je prišlo do požiga te vasi jasno osvetluje naslednje.

Spomenik padlim v Ustjah

Mlekarina v St. Vidu

V Ustjah so bili utaborjeni laški al-pincci. Ti so se do civilnega pre-bivalstva vedli zelo nevljudno. V gostilni so se napili in zahtevali od gospodinj, naj jim kaj skuha. Ta jim je odgovorila, da nima drugega kot koruzno močilo in lahko skuha polento. Alpinci so nato vtilmili v hram. V Ajdovščini je podčastnik karabinerjev obšel poročniku alpin-jah njihovo surovo nastopanje do ljudstva. »Tenente« mu je nato za-grozil, da se bo za to masčeval.

Kako se je masčeval, pa je poka-zal pož vasi. To pa je izvedel na način, ki je vreden, da ga zvedo vsi naši ljudje.

Uprizoril je provokacijsko stre-ljanje v gozdu nad vasjo. Takoj je poslal iz Ajdovščine vojakce, češ da so v Ustjah parizani. S temi je odšel tudi karabinerjski podčastnik daleč od tod napadel karabiner-sko patrolo, slisali so pa tudi o reviziji, ki jo je izvršila Rudi-jeva skupina na Razdrtem meseca aprila, nekaj dni pred bitko na Na-nosu.

Približali smo se glavni cesti Trst—Postojna in jo presli med Seno-

Tako je laški tenente, polikant in naparumirani glazdačin — takih je naše ljudstvo v petindvajsetih le-tih poznalo veliko — začel sloven-sko vas zaradi osebnega zaščitnega in umazanega sovraštva do naših ljudi. Mogoče je prav to dejanje kasneje dal pesniku Boru inspi-ra-cijo, da je napisal znano: Signor te-nente, tu pri nas v baraki, leži že doiko, dolgo vaša suknja ... »

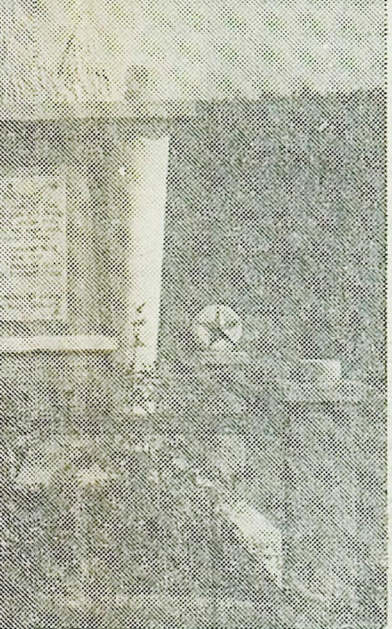
ZRELO KLASJE SE KLANJA KORUZI ...

Znova smo na glavni cesti in br-zimo proti Ajdovščini. Mogočen skalnat polkrog nanoškega in ča-venškega pogorja je ves osvetljen od večernega sonca. Desno in levo ceste se temno-zelena svetilka per-je koruze, ki je v najbujnejši rasti. Zrelo klasje pšenice se skoro splošljivo klanja taki bohotnosti. Ponekod je pšenica že požeta in v kopicah čeka mlave.

Kmalu smo v Gorici in nato brz-i-mo skozi večerne sence po nalahko vzpenjačoji se cesti proti Stanjelu. Se doživimo na Krasu (po sončni za-hod, nakar se izgubimo v večerni mrak. V širokem listju pojejo skr-žati kot za stavo. Nekajkrat prečka cesto preplašeni zajec, ki pa srečo ne uteče kolesom našega vozila. Na morju v Tržaškem in Koprskem zalivu gori na stotine lučk, ko se spu-ščamo v Istrsko nižino. Desno pa migota lučka pri Lučki. Tam je Trst. mesto, ki ga politične nevihte ne pustijo do čistega razvoja, kot ga zasluži in kot bi ga želeli ljudje, ki tam prebivajo od nekdanj. Ogavev

Ustje in Uhanje pa so požgali dne 8. avgusta 1942. Zgorelo je tu-kar 82 hiš, usmrtili so tudi osem talcev. Tem je danes postavljen lep spomenik na mestu, kjer so padli na spomeniku pa je značilen napis: »Osem talcev padlo je zato, ker so svojo zemljo ljubili s strast-jo.«

Kako je prišlo do požiga te vasi jasno osvetluje naslednje.

Spomenik padlim v Ustjah

VOJKOV VOD

IVAN RENKO

Tovariš Viktor, naš aktivist iz te-ga kraja, nas je redno obveščal o položaju; imeli smo z njim vsak dan zvezo. Ko se je po dveh ali treh dneh stanje »normaliziralo« in so se bataljoni, ki so nas iskali po Nanosu vrnili v svoje baze, smo tudi mi odšli nazaj proti Vipavski. Vračali smo se mimo Sajeve in v bližini Senožeč. Bilo je lepo sončno popoldne in ljudje so povetini de-lali na poljih, v vasi so ostale le ženske in otroci, ki so nas začude-no ogledovali. Naenkrat je med njimi zavrsilo:

»Četniki!«

Nismo se ustavljali v vasi, ker ni bilo časa; tako verjetno nismo utegnili dovolj pojasniti ljudem, da nismo četniki ampak partizani. Si-ker pa tudi to ni bilo posebne važ-nosti, ker so nas takrat na splošno tako nazivali in upravlje četnikov v teh krajih ni bilo, niti jih ni kdo poznal. Srečali smo nekoliko odraslih in se pozdravili. Na neka-terih ličih radost; na drugih strah; kakor je bil pač kdo obveščen o naši borbi. Bilo je prvič, da smo se pojavili tu podnevi, vendar pa so ljudje že dobro vedeli za nas, ker je Vojku pred nekaj časi ne-daleč od tod napadel karabiner-sko patrolo, slisali so pa tudi o reviziji, ki jo je izvršila Rudi-jeva skupina na Razdrtem meseca aprila, nekaj dni pred bitko na Na-nosu.

Približali smo se glavni cesti Trst—Postojna in jo presli med Seno-

Tako je laški tenente, polikant in naparumirani glazdačin — takih je naše ljudstvo v petindvajsetih le-tih poznalo veliko — začel sloven-sko vas zaradi osebnega zaščitnega in umazanega sovraštva do naših ljudi. Mogoče je prav to dejanje kasneje dal pesniku Boru inspi-ra-cijo, da je napisal znano: Signor te-nente, tu pri nas v baraki, leži že doiko, dolgo vaša suknja ... »

ZRELO KLASJE SE KLANJA KORUZI ...

Znova smo na glavni cesti in br-zimo proti Ajdovščini. Mogočen skalnat polkrog nanoškega in ča-venškega pogorja je ves osvetljen od večernega sonca. Desno in levo ceste se temno-zelena svetilka per-je koruze, ki je v najbujnejši rasti. Zrelo klasje pšenice se skoro splošljivo klanja taki bohotnosti. Ponekod je pšenica že požeta in v kopicah čeka mlave.

Kmalu smo v Gorici in nato brz-i-mo skozi večerne sence po nalahko vzpenjačoji se cesti proti Stanjelu. Se doživimo na Krasu (po sončni za-hod, nakar se izgubimo v večerni mrak. V širokem listju pojejo skr-žati kot za stavo. Nekajkrat prečka cesto preplašeni zajec, ki pa srečo ne uteče kolesom našega vozila. Na morju v Tržaškem in Koprskem zalivu gori na stotine lučk, ko se spu-ščamo v Istrsko nižino. Desno pa migota lučka pri Lučki. Tam je Trst. mesto, ki ga politične nevihte ne pustijo do čistega razvoja, kot ga zasluži in kot bi ga želeli ljudje, ki tam prebivajo od nekdanj. Ogavev

V času druge svetovne vojne se je pokazalo, da v vojnih operacijah odigrava eno najvažnejših vlog prav letalstvo. Po svojem namenu, oboro-žitvi in konstrukcijskih lastnostih delimo letalstvo na borbeno in po-možno.

Borbeno letalstvo delimo na: lov-sko, stroglovsko, bombardersko in izvidniško. V pomožno letalstvo pa spadajo transportna letala, letala za vezo in sanitetna letala.

Ze med drugo svetovno vojno smo opazili, da je letalska tehnika toliko napredovala, da so letela lovstva le-tala z brzino do 700 km na uro. Po končanji vojni pa ni ta razvoj ostal na tej višini, pač pa je letalska in-dustrija zavzela v ponovnem oboro-ževanju tak razmah, da obstajajo danes že lovstva letala, ki dosežejo brzino tudi preko 1000 km/h.

V glavnem sedaj poskušajo doseči čim večje brzine letal, višine letenja in čim boljše oborožitve. Sedanji lovci imajo reakcijske motorje, s katerimi dosežejo brzino 1000 km na uro, bombarderji preko 700 km na uro, dosežejo višino 15.000 metrov in lahko nosijo težo nad 20 ton.

Razvoj letalstva posamezne države je zasnovan na tekmovanju, kdo bo izdelal boljše letalo, kot ga ima so-vražnik. Pri lovskih letalih pa je brzina najvažnejši element.

Pojava letala na reakcijski pogon je posledica tega, da letalo z običaj-nim motorjem ne more še v naprej povečavati brzine, kajti to je možno samo do gotove meje, čeprav je pri tem maksimalno izkoriščena vsa sila motorja. Stalno povečevanje brzine je doseglo neko točko, pri kateri motor ne more več obvladati zračni odpor pri določenih brzini letala. To je brzina od 700 do 800 km na uro, ki se že približuje brzini zvoka. Tu se preneha ravnomilno vplivanje zraka, znanjšje se sila vzgona in s tem se naglo povečava zračni odpor. Da bi pa premagali ta odpor pri ve-likih brzinah, je potrebno imeti zelo močne motorje.

Če vzamemo primer brzine 760 km na uro, vidimo, da je zato potreben motor, ki ima 3000 HP. Samo za 10-odstotno povečanje brzine, to je za 760 km, pa bi že potrebovali motor, ki ima 4000 HP, odnosno 33 odstot-kov sile prejšnjega motorja. Ako to povečamo na še enkratno brzino, bi bil potreben batni motor 24.000 HP, kar predstavlja ogromen motor, ki v praksi sploh ne more priti v po-stev. Zato se je tehnika povsem pre-umeriala. Konstruirali so reakcijski

čezami in Razdrtem. Ko smo bili že svojih sto metrov od ceste, je Slavko opazil, da je izgubil revol-ver. Vrnili smo se nazaj in Vojko je odredil po tri na vsako stran v zasado ob cesti, ostali pa so si ši-kaški izgubljeno orožje. Čez kake četrt ure so se vrnili. Našli so re-volver se precej hluze ceste; padel je Slavku izza pasu, ko je ta pre-školil na tleh ležeče bruno. Ves čas ni po cesti nihče pričel le tik pred tem, ko smo odšli je privozil ženske in otroci, ki so nas začude-no ogledovali. Naenkrat je med njimi zavrsilo:

»Četniki!«

Nismo se ustavljali v vasi, ker ni bilo časa; tako verjetno nismo utegnili dovolj pojasniti ljudem, da nismo četniki ampak partizani. Si-ker pa tudi to ni bilo posebne važ-nosti, ker so nas takrat na splošno tako nazivali in upravlje četnikov v teh krajih ni bilo, niti jih ni kdo poznal. Srečali smo nekoliko odraslih in se pozdravili. Na neka-terih ličih radost; na drugih strah; kakor je bil pač kdo obveščen o naši borbi. Bilo je prvič, da smo se pojavili tu podnevi, vendar pa so ljudje že dobro vedeli za nas, ker je Vojku pred nekaj časi ne-daleč od tod napadel karabiner-sko patrolo, slisali so pa tudi o reviziji, ki jo je izvršila Rudi-jeva skupina na Razdrtem meseca aprila, nekaj dni pred bitko na Na-nosu.

Približali smo se glavni cesti Trst—Postojna in jo presli med Seno-

Tako je laški tenente, polikant in naparumirani glazdačin — takih je naše ljudstvo v petindvajsetih le-tih poznalo veliko — začel sloven-sko vas zaradi osebnega zaščitnega in umazanega sovraštva do naših ljudi. Mogoče je prav to dejanje kasneje dal pesniku Boru inspi-ra-cijo, da je napisal znano: Signor te-nente, tu pri nas v baraki, leži že doiko, dolgo vaša suknja ... »

ZRELO KLASJE SE KLANJA KORUZI ...

Znova smo na glavni cesti in br-zimo proti Ajdovščini. Mogočen skalnat polkrog nanoškega in ča-venškega pogorja je ves osvetljen od večernega sonca. Desno in levo ceste se temno-zelena svetilka per-je koruze, ki je v najbujnejši rasti. Zrelo klasje pšenice se skoro splošljivo klanja taki bohotnosti. Ponekod je pšenica že požeta in v kopicah čeka mlave.

Kmalu smo v Gorici in nato brz-i-mo skozi večerne sence po nalahko vzpenjačoji se cesti proti Stanjelu. Se doživimo na Krasu (po sončni za-hod, nakar se izgubimo v večerni mrak. V širokem listju pojejo skr-žati kot za stavo. Nekajkrat prečka cesto preplašeni zajec, ki pa srečo ne uteče kolesom našega vozila. Na morju v Tržaškem in Koprskem zalivu gori na stotine lučk, ko se spu-ščamo v Istrsko nižino. Desno pa migota lučka pri Lučki. Tam je Trst. mesto, ki ga politične nevihte ne pustijo do čistega razvoja, kot ga zasluži in kot bi ga želeli ljudje, ki tam prebivajo od nekdanj. Ogavev

V glavnem sedaj poskušajo doseči čim večje brzine letal, višine letenja in čim boljše oborožitve. Sedanji lovci imajo reakcijske motorje, s katerimi dosežejo brzino 1000 km na uro, bombarderji preko 700 km na uro, dosežejo višino 15.000 metrov in lahko nosijo težo nad 20 ton.

Razvoj letalstva posamezne države je zasnovan na tekmovanju, kdo bo izdelal boljše letalo, kot ga ima so-vražnik. Pri lovskih letalih pa je brzina najvažnejši element.

Pojava letala na reakcijski pogon je posledica tega, da letalo z običaj-nim motorjem ne more še v naprej povečavati brzine, kajti to je možno samo do gotove meje, čeprav je pri tem maksimalno izkoriščena vsa sila motorja. Stalno povečevanje brzine je doseglo neko točko, pri kateri motor ne more več obvladati zračni odpor pri določenih brzini letala. To je brzina od 700 do 800 km na uro, ki se že približuje brzini zvoka. Tu se preneha ravnomilno vplivanje zraka, znanjšje se sila vzgona in s tem se naglo povečava zračni odpor. Da bi pa premagali ta odpor pri ve-likih brzinah, je potrebno imeti zelo močne motorje.

Če vzamemo primer brzine 760 km na uro, vidimo, da je zato potreben motor, ki ima 3000 HP. Samo za 10-odstotno povečanje brzine, to je za 760 km, pa bi že potrebovali motor, ki ima 4000 HP, odnosno 33 odstot-kov sile prejšnjega motorja. Ako to povečamo na še enkratno brzino, bi bil potreben batni motor 24.000 HP, kar predstavlja ogromen motor, ki v praksi sploh ne more priti v po-stev. Zato se je tehnika povsem pre-umeriala. Konstruirali so reakcijski

konjskih silah, pač pa s pritiskom v kilogramih. Reakcijske motorje delimo v dve vrsti. Prvi so turbinski reakcijski motorji, drugi pa raketni reakcijski motorji. Prvim se pri njihovem delu jemlje kisik iz zraka v času leta, drugi pa nosijo polno goriva še ti-lik, ki ga uporabljajo v tekočem stanju.

Danes ne obstajajo samo lovstva letala z reakcijskimi motorji, pač pa tudi bombarderji

»Svet brez sovraštva« Šola v Grahovem pri Cerknici

Drama »Svet brez sovraštva«, ki jo je napisala Mira Pucova, so uprizorile postojnske žene pred dnevi v Domu kulture v Postojni.

Drama prikazuje košček življenja — trpljenja naše žene, naše matere, našega dekleta v času okupacije, takrat, ko je po naših krajih besnel fašistični okupator z namenom, da bo uničil vse, kar je zraslo v stoletjih, da bo za vedno zagospodaril nad tem, kar je in bo naše.

Da bi ostalo tudi to trpljenje ne le zapisano, ampak v vednem pisancem in ustnem izročilu, se je Mira Pucova lotila tega, da nam je orisala nekaj od vsega, kar je morala pretrpeti poleg ostalega naša napredna, zavedna in borbena žena v ječah. Ker je bilo o tem že dosti napisanega in delo same ocenjeno kot nekaj, kar je vsekakor pozitivno in je občinstvo sprejelo s priznanjem, se me bomo spuščali v analizo.

V zaporu je osem žensk. So stare, mlade, so matere in dekleta, ki so tu zaradi tega, ker so tako ali drugače pomagale in delale za OF. Glavne osebnosti so Marija, Svetelovska, njena tašča in Špeleca. Ko pride Marija v celico, že najde tam svojo taščo in med njima se vname tisto, kar je tlelo že tedaj, ko se še sploh poznali nista. Svetelovska — tašča hoče imeti sina Andreja in ji ni snaha vseč prav zato, ker si ga je popolnoma prisvojila Marija, ki ima tudi otroka z njim, katerega je prinesla tudi v ječo. Ta otrok je tudi sredstvo, s katerim izsilijo sovražnik priznanje od Marije, ki izpove, kje se skriva Andrej, zato, da reši tega otroka. Mati — tašča obsoja snaho zato, ker »izda« svojega moža — njenega sina, vendar kdor gleda dramo, ima občutek, da je Marija ravnala prav — jo razume zato, ker je in mora biti materina ljubezen

v Postojni

do otroka nad vse — mora biti večja, kot je do kogar koli in do česar koli, kajti le na ta način bomo močnejši, še močnejši kot smo.

Mati — tašča umre, preden zvedo, da Marija pravzaprav ni izdala svojega moža, ampak je povedala njegov naslov, ko je bila z njim, preden sta se razstala, a on se je v nekaj dneh že preselil drugam, zato mora vseeno s transportom v Nemčijo brez otroka, od katerega se nikakor ne more ločiti in jo odrgajo od njega.

Otroka prevzame kolonelovka na prigovarjanje Špelece, ki tudi ostane z mrtvo Svetelovsko v celici.

Naše žene so se lotile sicer težkega dela, vendar moramo reči, da so izvršile nalogo v celoti zadovoljivo in jim moramo na tem mestu iskreno čestitati. Posebno so se odlikovale Špeleca — Klajčič Milka, Marija — Štrifot Ladica in Svetelovska — Saksida Slavka. Videti je, da je režiser tovariš Albin Penko pravilno ocenil težišče drame in posvetil tem trem največ pozornosti, dasiravno ni zanemaril oblikovanja ostalih značajev. Tudi njemu moramo izreči priznanje zato, ker je uspel dati na oder s požrtvovalnimi ženami tako kvalitetno delo, kakršnih zlepa ne vidimo na našem odru v Postojni.

Svetelovska je bila včasih preveč patetična in bi bilo prav, da bi skušala to popraviti zato, ker bo to le zelo vplivalo na ostalo dogajanje bo bolj skladno. Marija včasih premalo doživlja, ne podaja preveč z občutkom, čeprav je odlična v drugem dejanju. Tudi Špeleca dikeja

naj bo boljše, znebi naj se odvisnega patosa.

Ostali: Pavlina Vadrjal — Mira, Bojana — dr. Silva Brenk, Tončka Ipavec — kolonelovka, Tončka Barja — Rozka in Marija Uhelj — Mojskrec ter vodja zaporov Leopold Cucek in strežnik Joža Franek so bili kos vlogam in so kar zadovoljivo podajali osebe, ki so jih predstavljali.

Ob tej igri smo videli, da se morejo z voljo in požrtvovalnostjo navedirati tudi kakovostno dobra dela in da naši ljudje želijo gledati takšna dela, ki vzbujajo v njih ona plemenita čustva, kakršnih ne morejo razne burke in komedije slabe kakovosti.

Ko smo gledali »Svet brez sovraštva«, smo se spomnili marsičesa, kar smo pretrpeli in prav je to, kajti le, če nam bo vse vedno živo pred očmi, bomo delali prav in bomo resnično vzgajali našo mladino v naprednem duhu mi — a ne naši sovražniki, ki jo hočejo vzgajati s prižnic v nam nasprotnem duhu.

Takšna napredna dela želimo videti na programu ostalih društev, ki so do sedaj vse premalo gledala na kakovost sporeda in ne rečem na škodo kakovosti vse preveč gledala na finančni efekt.

Zavedajmo se vsi — da je naša glavna in prva naloga vzgoja ljudi — in ne polnjenje blagajne. V tem bi si morala biti na jasnem vsa društva in organizacije tako, kot je to jasno našim naprednim ženam v Postojni, katerim čestitamo še enkrat in želimo, da bi jim sledili tudi oni, ki imajo boljše pogoje za delo na odru, kakor jih imajo naše matere.

Lilija Bogomil

Nova uspela premiera Ljudskega gledališča v Kopru

V nedeljo, 22. junija je priredilo koprsko Ljudsko gledališče v Borštni premiero Golarjeve veseligrice »Vdova Rošinka«. Prireditelj je bila na prostem in je lepo uspela. Hvala ležno občinstvo je z zanimanjem sledilo dogajanju na odru in ob koncu nagradilo izvajalce z aplavzi. V soboto 28. junija gostuje isti ansambel v Vaganolu, a v nedeljo 29. na Škofijah. Z gostovanji na našem podežlju vrši Ljudsko gledališče iz Koprja pomembno kulturno poslanstvo.

Na Bujskem se je ta teden začel šest kulturni pregled dejavnosti hrvatskih prosvetnih društev. Glavne prireditve so bile v Bujah, Materadi, Marušičih in Novem gradu. Nastopali so pevski zbori, folklorne skupine, dramske družine in dijaki bujske gimnazije »Vladimir Gortan«. Dramska družina »Lipac iz Kaštelu je uprizorila dramo »Prevara«, skupina »Ante Babič« iz Buj pa Bevkovo dramo »Izdajalec«.

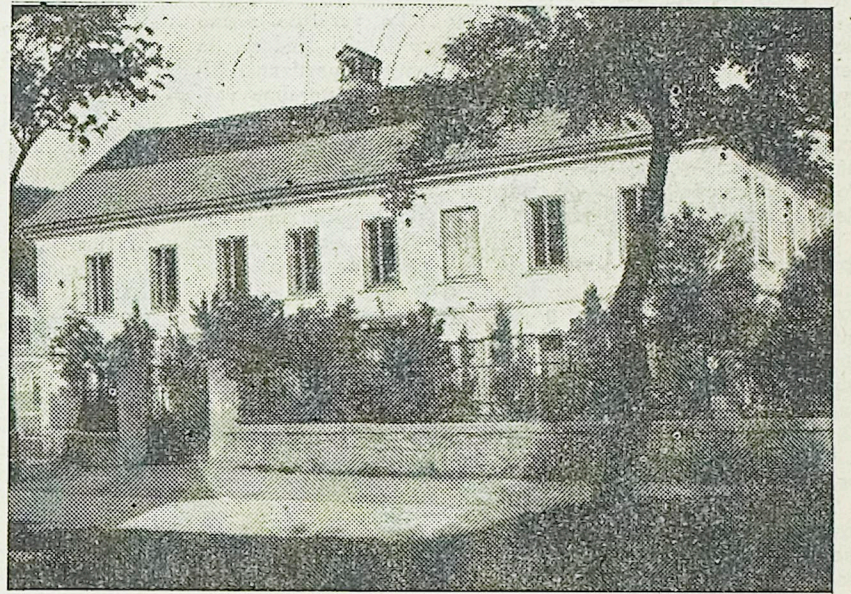
NOVE KNJIGE Cankarjeve založbe

Prosper O. Lissagaray: Zgodovina Pariške komune (Izdala Cankarjeva založba v Ljubljani 1952. Prevedel Janko Moder. Oprema ing. Marko Zupančič. Naklada 2000 izvodov. Str. 585). »Delavski Pariz s svojo Komunio — je napisal Karel Marx — bo večno slovel kot slavni znanilec nove družbe. Njegovim mučenikom je postavljen spomenik v velikem sru delavskega razreda. Njihove krvnike je zgodovina že danes prikovala na tisti sramotni stebel, s katerega jih ne morejo rešiti vse molitve njihovih duhovnov...« Lissagarayeva knjiga je prva avtentična zgodovina Komune. Pisatelj ni uporabil samo vse tiskane vire, temveč tudi gradivo, ki ni bilo nikomur dostopno, razen tega pa je bil tudi sam večinoma pričča dogodkov, ki jih opisuje.

N. G. Černiševski: Estetski odnosi med umetnostjo in stvarnostjo (Izdala Cankarjeva založba v Ljubljani 1952. Prevedel Dušan Pirjevec. Opremil ing. J. Omanen. Naklada 1000 izvodov. Str. 152). Razprava »Estetski odnosi med umetnostjo in stvarnostjo« je bila disertacija N. G. Černiševskega za dosego naslova magistra ruske književnosti. O tej razpravi je med drugim napisal G. V. Plehanov: »Če je Belinski naš prvi prosvetljenec, tedaj je Černiševski največji predstavnik naših prosvetljenec. Njegovi literarni in sploh estetski nazori so imeli velik vpliv na kasnejši razvoj ruske kritike. V omenjeni razpravi so ti nazori najbolj popolno in jasno razloženi.

Šola je bila ustanovljena leta 1868, in sicer enorazrednica. Po ljudskem pripovedovanju je pred tem časom hodil poučevati v Grahovo nek star mož iz Gorenjega Jezera, obč. Stari trg. Leta 1890 je bila enorazrednica zaradi naraščajočega števila otrok razširjena v dvorazrednico. Ker je bil prostor v šoli premajhen, je bila učna soba za drugi razred najeta v hiši g. Premrova, sedaj last KLO Grahovo, prej pa g. Kralja v Grahovem. Že leta 1887 je tukajšnji krajevni šolski svet premišljeval, kako bi staro šolsko poslopje povečali in prezidali. Bilo je več komisijskih ogledov. Nekateri so bili mnenja, da bi zidali novo šolske poslopje. Zaradi povečanja števila otrok je bila z odlokom c. kr. dežel. šol. sveta z dne 6. avgusta 1899 št. 1865 dvorazrednica spremenjena v triraz-

redno šolo, ker sta bili k njej vsotani vasi Martinjak in Bloška polica. Z odlokom c. kr. šol. sveta z dne 5. avgusta 1912 št. 4938 pa je bila ustanovljena štirirazrednica. V ta namen se je stavba šole morala zopet preurediti. Na šoli so ves čas poučevali v slovenskem jeziku. Tudi učne knjige so bile v slovenskem jeziku. Nemški jezik se je poučeval samo kot predmet, a je bil 20. 11. 1918 ukinjen. Dopisi so prihajali v nemškem jeziku, a odgovarjali so v slovenščini. Na šoli so vodili od leta 1868—1888 zlato knjigo, kako so jo vodili pozneje, pa ni razvidno iz zapisov, ker je v arhivu ni več. Šolski arhiv je deloma ohranjen. Kronike se nahajajo še vse, kakor tudi dopisi o ustanovitvi šole in njen nadaljnji razvoj. V dobi narodnoosvobodilne borbe je šolski pouk zelo trpel. Šola je

neredno do 20. junija. Učencev je bilo 29.

Od 31. januarja 1944 do 20. junija je bil pouk v Žerovnici. Pouka se je udeleževalo 28 otrok.

Dne 18. marca 1944 se je začel pouk na Bloški polici. Pouka se je udeleževalo 24 otrok.

Pouk se je vršil tudi v Grahovem, a je bil zelo nereden zaradi vojnih razmer in je trajal samo tri mesece. Otroci so dobili spričevala OF. Šolski nadzornik je bil Dernač Vlado.

Šolsko leto 1944-45 se je moralo pričeti po osvoboditvi in sicer 16. maja 1945 v zasilo popravljeni šoli v Grahovem. Popravljeni sta bili dve učilnici v pritličju. Poučevali sta tovarišici Mlinar Stanislava in Mulec Stanislava, šolski nadzornik pa je bil Konec Jakob. Otroci so precej zaostali v znanju. Šolski pouk je trajal samo dva meseca, zato otroci niso dobili spričeval.

SLOVENSKA BESEDA

26.

Splošno je znano, koliko škode nam je prizadejal fašizem. Ne gre samo za požgane hiše, za preganjanje, za uničene knjige... Marsikaj lahko popraviš, marsikaj kmalu pozabiš. Še vedno živ spomin na grenko preteklost pa je v govorici primorskih Slovencev. Otipljivim spatenkam se počasi umikamo, toda besedam, ki jim na pogled ne odkriješ tujega vpliva, se le s težavo ogibamo — in mednje spada glagol

vprašati

Takole govorimo: V trgovini so vprašali za blago 3000 dinarjev. Francec je na sestanku vprašal (za) besedo in začel. Tovarišica Anica naj gre k upravniku vprašat točen seznam. V vseh treh stavkih je glagol vprašati napačen. Zakaj? Zato, ker mislimo v njih italijanski, govorimo slovenski — pol miš, po tič. Poglejmo v italijansko-slovenski slovar in ugotovili bomo, da slovenimo laški glagol domandare s štirimi domačinkami: vprašati, prositi, iskati in zahtevati. In prav iz rabe soznačnic vidimo, kdo si prizadeva govoriti in pisati res po domače.

Zato razmislimo! Človek človeka vpraša, ko česa ne ve. Vprašamo n. pr. prijatelja, koliko je ura. Učitelj vpraša učenca, kaj ve o Cankarju. Kdor zaželeno stvari nima, jo prosi. Prosimo, kadar hočemo biti vljudni, olitani. Prosim podporo, prosim kruha. Kdor kaj prodaja, kdor hoče svoje nazaj, ta

lahko tudi zahteva. Zahtevamo, ko je stvar naša, postavim: zahteval je knjigo. Za kolo zahtevalo 18.000 dinarjev.

Popravimo nekaj napačnih stavkov! Vprašal me je za roko, pa sem odklonila. Prav: prosil me je. Poštar je vprašal za poštuno 100 dinarjev. Pravilno: je zahteval. Soseda je prišla vprašat knjigo. Po naše: soseda je prišla iskat knjigo, oziroma: soseda je prišla po knjigo.

Zdaj še nekaj besed o izpeljanki tega glagola — o vprašanju. Dandanes tako radi razpravljamo po teh in teh vprašanjih, zavzemamo do vprašanj različna stališča, vprašanja postavljamo na ostrino, itd., a ne vemo, da sta v vseh treh primerih i predlog po in beseda vprašanje odveč. Ali ni krajše in lepše, če rečemo, da bomo razpravljali o zadrugah, kakor pa: diskutirali bomo po vprašanju zadrug? Predlog po je prišel pred leti k nam in vsem ostalim južno-slovenskim narodom iz sovjetske politične in gospodarske literature in je čisto nepotreben. Zato ne kvarimo mladini jezikovnega okusa s takimi čudnimi, neslovenskimi stavki: pionirji naj na svojih konferencah diskutirajo po vprašanju študija. Naši otroci in pionirji naj se lepo uče. Ne govorimo o ljudeh, ki — da delujejo izključno po teh vprašanjih, marveč o ljudeh, ki se s tem in tem ukvarjajo. To bo razumljivo in domače. S.S.

Prešernova Knjižnica

je najcenejša množična knjižnica

ZA LETO 1952 BO OBSEGALA NASLEDNJE KNJIGE:

1. ZBORNİK PREŠERNOVE KNJIŽNICE, obsežen z zanimivo vsebino, bogato ilustriran. Koledar za leto 1953 samostojna priloga na 16 strah.
2. Josip Jurčič: DOMEN IN DRUGE PRAVLJICE
3. Anton Polenec: POGLEDI V ŽIVALSKI SVET
4. Branislav Nušić: OBČINSKO DETE. Šaljiva povest.
5. Guy de Maupassant: DVA BRATA. Roman.

Naročnina za teh pet knjig 250 dinarjev

Naročila za cono B sprejema knjigarna LI-PA v Koprju, za ostalo Primorsko pa KNJIGARNE MLADINSKE KNJIGE v Ajdovščini, Hrpeljah-Kozini, Sežani, Solkanu in Šempetru pri Gorici in PODRUŽNICE DRŽAVNE ZALOŽBE SLOVENIJE v Idriji, Bovecu, Kobaridu in Tolminu.

Letošnje knjige bodo zanimive za vsakogar, ne da bi bile zaradi tega kulturno manj pomembne. Kljub povišanju naročnine, ki je utemeljena s splošnim dvigom cen v prometu s papirjem, v grafični produkciji in v prevozu, se zlahka prepričamo, da je Prešernova knjižnica najcenejša množična knjižna zbirka.

UPRAVA PREŠERNOVE KNJIŽNICE
SLOVENSKI KNJIŽNI ZAVOD
V LJUBLJANI

Grlica črlica

Na naših gorah živi marsikaj, čemur se mora človek v resnici čuditi. Čudni niso samo ljudje, čudne so tudi živali, zlasti pa še ptice, ki se spreletavajo visoko med skalovjem in jih ni nikoli k nam v dolino. O orlih rajši molčim, ker so orli jako hudi in imajo velike kljune pa znajo pošteno kavsniti; a tudi o sovah in hudih kozarih molčim, ker so to kaj nevšečne ptice. Govoriti hočem samo o grlici.

ci črlici, ki je prijetna ptička in se zna tako lepo in glasno smejati, da jo v dolino lahko sliši vsak otrok, če jo hoče in je dobre volje.

Grlica črlica ima gnezdo spleteno na najvišji skali vrh Vitranca. Gnezdo pa ni narejeno iz navadne trave ali drobnega dračja, temveč iz tenkih, zlatih vlakenc, ki si jih je nabrala grlica črlica kdove kje v samotnih Skrlatičnih gajih, ali pa ji je bela žalik-žena podarila svojo ponošeno, zlato tenčico, da si je grlica črlica s svojim kljunom lepo spredla najmekšeje gnezdo. Zakaj bi se torej grlica črlica ne postavljala, ko ima vendar domek, da ga lepšega nima devetnajsti kraljevič?

Grlica črlica je pa tudi kraljica vseh grlic, ki domujejo po naših gorskih krajih. Repek ji je srebrn, perje črno žametasto, glavica rožnata kakor večerna zarja, a kljun zlat kot najlepši cekin. Ko se zameje visoko med skalovjem umolknejo vse grlice daleč doli do Triglava in še divji golobi si ne upajo zagruhtiti, ker se boje grlice črlice, ki je v resnici kraljica in zaradi tega mogočna, da nobena ptica tako.

Se človek si je ne upa motiti. Če sliši njen smeh, postoj, poslušaj in se niti ne gane. Smeh je tako lepo doneč, kakor se zna smejati samo žalik-žena pod samotno Skrlatino. Če pa prhutne grlica črlica nad nizkim ruševjem, si človek zakrije oči, da bi je ne videl. Saj dobro ve, da bi tedaj skočil za njo, da bi jo ujel, a to bi bila zanj nesreča, joj, tako velika nesreča.

Ne rečem, da je Orenca neroda in tudi tega ne rečem, da bi bil vsaj malce podoben kakemu hudobnežu. Njegova edina napaka pa je bila da je dan na dan premišljeval, kaj je dan na dan premišljeval pa je samo lepe reči, a te lepe reči so bile tako zapeljive, da je onile dan prav trdno sklenil, da ujame grlico črlico in jo prinese z njenim zlatim gnezdom vred domov na vrt, kjer se mu bo lepo smejala vse dni.

V ranem jutru se je napotil na visoko goro. Bredel je skozi gozd in skozi rušje, ki se je razprostiralo prav gor do sivih pečin, vzpenjajočih se naravnost v modro nebo. Plezal je po skalah in preko njih in povsod oprezoval, da bi zagledal med skrito razpoko zlato gnezdo. A naj je oprezoval še tako bistro, gnezda ni našel nikoli nikjer. A tudi smeja grlica črlica ni slišal nikjer, pa naj je še tako poslu-

šal. Pač so se smejale spodaj po gozdovih glasne grlice, a ker so se te smejale, je Orenca vedel, da se grlica črlica ne smeje med njimi, ker bi grlice gotovo umolknile, brž ko se oglasi njihova kraljica.

Zalosten je sedel vrh skalnate gore in je vedel, da je prišel prav zaman na Vitranec. Sonce je pričelo žgati in visoko nad sabo je zagledal črno stvar, ki je krožila nad njim in se spuščala niže in niže.

»Jojme, to je orel,« je spreletelo Orenca. »Zagledal me je, požene se name,« pa me bo.

V strahu je poskočil na noge in pričel drsati po skalah navzdol. Pa ni prav nič opazil, kod je bežal in se drsal zato pa je imel roke kmalu vse razprskane in obleko raztrgano. Telebnil je na širok plaz snega in postal tam za trenutek, da se odsope in pogleda, če orel še hiti za njim. No, orel že ni bil daleč in Orenca je že slišal prhutanje njegovih silnih peroti.

Ze je hotel zdrveti navzdol. A tedaj obstane kakor prikovan. Iz ozke skalnate razpoke se je razlegnil glasen, kakor srebro zveneč smeh, ki je čudno in skoro strašno odmeval sredi gorske divjine.

»Gru-gru-gru-tu je, tu tu,« se je smejala iz skalovja tako glasno, da je Orenca zabele. Ozrl se je v razpoko in je zagledal tam nekaj živega, ki se je priklanjalo na vso moč.

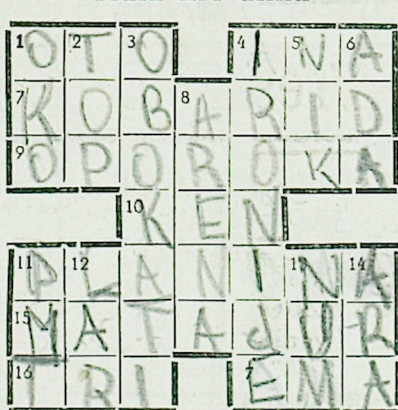
»Joj, to je grlica črlica,« je pomislil Orenca. »Boji se me, pa kljuje orla, da me pograbi in me odnese sam bog ve kam.«

Pa ga je razjezilo, ker je bil tako blizu grlice in bi jo zdaj lahko ujel, da ni nad njim nesrečnega orla. Kar pest je stisnil in se pognal k razpoki. Zamahnil je z roko in zgrabil. A tedaj je vzfrfotalo iz razpoke nekaj pisanega in svetlega, da je zablestelo skoro tako kot sonce. A v tistem trenutku je zavreščal orel tik nad njim tako strašno, da je Orenca zagomazalo po hrbtu.

Kakor veter je zdrknil po strmih snežišču in se pognal skozi rušje. Sele doli v gozdu se je ustavil in se skril med varno grmovje. Se je slišal vrečanje divjega orla, ki je krožil nad gorskim gozdom in iskal z bistrimi očmi pobegli plen. A ga ni zagledal nikjer, ker se je skrival v gostem grmu in se od strahu niti ni gnil.

Naposled se je Orenca vendarle pomiril. Rezkljenil je pest in se posmejal. Zakaj zagledal je na dlani pero, ki je bilo v resnici srebrno in se je svetilo kot oblček, ki se spenja visoko preko snežne gore. Iztrgal ga je bil grlici črlici iz re-
ljevič?

Mala križanka

Vodoravno: 1. tuje moško ime, 4. žensko ime, 7. kraj ob Soči, kjer je služboval Simon Gregorčič, 9. poslednja odločitev, 10. nedoločni zaimsek (narobe), 11. gora, hrib, grič, 15. koroški časopis, 16. števílo 17. žensko ime.

Navpično: 1. Čučilo za vid, 2. veliko crožje, 3. narediti iz obokov, 4. prikrito norčevanje (množ.), 5. kratica za »nikoli«, 6. reka v Sev. Italiji, 8. prostor v cirkusu, kjer nastopajo živali, 11. »pomota« brez samoglasnikov, 12. Stari Rimljani so ga častili kot boga, ki jim je čuval domače ognjišče, 13. ratica za števílo (lantisko), 14. denar, ki ga damo pred kakšnim plačilom.

LESNIKI

49. Nema deklica živila, tiho nad vodo strmela, mrtva slavo si razglašala, mrtva ptičke oponaša.

50. Iгла bodica, konjska slaščica, slastna za zob, za konjski zob.

pa in zdaj je to pero njegovo in lahko ga bo prodal za težke denarce.

Radost se ga je polotila, da skočil na noge in je bežal skozi gozd proti domu. Srebrno pero je skril v skednju in nikomur ni črnil niti besedice o nje-m.

A gorje — od tistega dne mu je pričelo šumeti po ušesih in sredi tega šumenja je slišal vedno in vedno le smeh grlice črlice, ki mu je govorila v tem smehu: »Gru-gru-gru tu je peresce, tu...« Orenca si je zatiskal ušesa, a čim bolj jih je zatiskal tem glasnejši in hujši je postajal grličin smeh: »Gru-gru-gru tu je peresce tu...«

Orenca je že popolnoma obupal, ker nima pred grličnim smehom miru ne ponoči ne podnevi. Rad bi nesel to pero nazaj na Vitranec in ga vrgel pred grlico črlico, a ga je strah čudne ptice in orla, ki kroži nad Vitrancem. In Orenca ve, da ga bo grlica zaradi ukradenega peresa preganjala vse dni in bo moral vsled neprestanega strahu nekega lepega dne umreti prav žalostno in nesrečno.

Povedal sem vam zgodbo o Orencu, ker vem, da ste dobrega in pogumnega srca in se vam bo zaradi tega Orenca resnično smilil. Pa sem prepričan, da stopi eden izmed vas

do Orenca in mu vzame nesrečno grličino pero in ga reši hudih skrbi in žalosti. Pero pa ponese grlici črlici nazaj na Vitranec ali pa si ga zatakne za klobuk, kakor se mu bo zdelo prav. Samo da reši Orenca, ki je zaradi grlice črlice ves nesrečen in žalosten, pa bo dobro nam vsem.

51. Po stenah mi pleza, besede prestreza, besedo ujame, besedo povzame.

ŠALE ZA MALE

Učitelj: »Krt poje vsak dan toliko, kolikor tehta.«

Mihec: »Kako pa more zmeraj vedeti, koliko tehta?«

—o—

»Kajne, Bojan, da imaš samo enega brata?« vpraša raztreseni profesor sosedovega fantka.

»Da, tovariš profesor!«

»Čudno, čudno! Ko sem oni dan vprašal tvojo sestro, koliko bratov ima, mi je rekla, da ima dva.«

—o—

»Mamica, sanjalo se mi je, da sem se peljal z veliko ladjo po morju. Nenadoma nas je zajel vihar in padel sem v vodo. Bil sem moker od glave do pete... Ali se moram danes kljub temu umiti?«

Miloš Macarol

OBI SONČNEM ZATONU

— Mama, kam se je pa sonce skrilo? — Dalec šlo je za goro. — Ko pa gore bi ne bilo? — Za poljane bi zaslo. — A da ni poljane zlate? — Bilo črno bi morje. — Mar so v morju tudi trate? — Tam so, sinček le vodé. — V vodi sonce bi utonilo? — Ne bi! Šlo je preko nje. — Kam bi pa potem zavilo? — Spet nad polje in goré. — Kdaj bo pot le-ta končana? — Ko nam vziđe iznad trat. — Jaz počakam ga zarana. — Daj, zato pohiti spat!

mladi pišejo...

Dragi stric Miha!

Zadnjič si me kar pošteno okrtal. Prijel si me za besedo in res Ti moram vsaj nekaj napisati. Gotovo že veš, da bo v kratkem pri nas v Ajdovščini velik festival. Le glej, stric Miha, da boš takrat prišel, pa tudi mene obiskal. Kje stanujem, že veš in me boš lahko našel. Nekaj pa Te le prosim: prihodnjič objavi moje pismo malo prej, jaz pa Ti še enkrat obljubim, da bom pogosteje pisal. Prav lepo Te pozdravljam

Ciglič Marjan,

uč. I. razr. osn. šole, Ajdovščina.

Dragi stric Miha!

Čeravno se ne pozna osebno, se želim spoznati s Teboj vsaj pismeno in upam, da boš zadovoljen z mojim pismom, ter ga boš priobčil v našem pionirskem kotičku. Pred nekaj dnevi smo imeli v Kopru protestna zborovanja. Tovariš učitelj nas je vprašal v šoli, če vemo, zakaj se vrše protestna zborovanja v Kopru in drugod. Ker smo pa v šoli večkrat slišali, da je že od nekdaj borba za Trst in da ga hočejo Italijani ponovno zasedeti, smo mu na vprašanje znali odgovoriti. Naročil nam je, naj napišemo prosti spis »Borba za Trste in sklenili smo, da bomo poslali najboljši spis stricu Mihi. In zdaj Ti ga pošiljamo, stric Miha!

Po prvi svetovni vojni so zasedli Italijani naše kraje. Zasedli so Trst, Slovensko Primorje, Istro in Dalmacijo. Bili so hudi časi, 25 let so zatirali slovensko ljudstvo. Prišel je čas tudi za njih, ko so naši fantje, bratje in očetje premagali fašiste in 1. maja osvobodili Trst in jih zapodili z naše slovenske zemlje. V Kopru smo manifestirali zato, ker hoče zdaj Italija ponovno zasedeti

...stric Miha odgovarja

Dragi Marjan!

Vidiš, Marjan, tako mi je všeč! Vsak pravi pionir mora biti fant od fare in mož-beseda. No, zdaj sem se prepričal, da je naš Marjan tudi takšen. Praviš, naj pridem na festival v Ajdovščino! O, seveda bom prišel! Res je, da so moje kosti že stare in da težko hodim, toda na tak velik praznik vsega primorskega ljudstva se bom pa že moral potruditi. Če bom le imel čas in priložnost, Marjan, pa Te prav gotovo obiščem!

Ljuba Bruna!

Res, prav in lepo si napisala, Bruna! Trst je naš in nikomur ga ne bomo odstopili! Stoletja in stoletja se slovensko ljudstvo z besedo in dejanjem bori zanj. Ali pa veš, mala Bruna, da lahko tudi naši najmlajši, naši pionirji veliko prispevajo v tej borbi? In veš, na kakšen način? Pridni in vzorni učenci morajo biti, poznati morajo svoj lep materinski jezik, slavno zgodovino svojega ljudstva in lepoto naših krajev. Tako bodo še bolj vzljubili svojo domovino, svoj narod ter bodo za njegov blagor pripravljeni vse žrtvovati.

REŠITEV UGANK IZ 22. ŠTEV.

ZAGONETNI STOLP: 1. Ura, 2. klima, 3. kamen, 4. krona, 6. kozuh, 7. kotel, 8. koran, 9. krava, 10. kubik, 11. krava, 12. Karon.

Srednja vrsta zagonetnega stolpa da ime in priimek pisca prve slovenske knjige: PRIMOŽ TRUBAR.

KONJICEK: Po delu mir, po miru zopet delo.

LESNIKI: 46. Vinska trta, grozdje, vino, 47. dan in noč, 48. pismo. Vse uganke iz 24. številke »Slovenskega Jadrana« so pravilno rešili ti-če pionirji: Blažek Mihaela iz Hruševja, Marjan Ciglič iz Ajdovščine, Kotar Anica iz Lok pri Trbovljah in Košič Andrej iz Ljubljane. Zagonetni stolp in Konjiček sta pravilno rešila: Pušenjak Smiljan iz Maribora in Zuzi Marta iz Zaloga

naše kraje. Trst pripada Jugoslaviji. Mi smo se borili za Trst in dali 8000 borec zanj. Trsta ne damo! Sprejmi, stric Miha, naš pionirski pozdrav: »Za domovino — s Titom — naprej!«

uč. IV. razr. osn. šole pri Sv. Antonu. Eler Bruna,

Dragi stric Miha!

Tudi jaz sem sklenil, da se Ti bom oglašil v imenu vseh naših Cicibanov. Povedati Ti namreč hočem, kaj je novega pri nas. Pred kratkim so napeljali luč po naši vasi. Po nekaterih hišah se je že prvi dan zasvetilo. Pa tudi radio nam je že zaigral. Ne veš, kako smo bili veseli, ko smo ga slišali. Rad bi videl, da bi izvedeli tudi drugi pionirji, da bo pri nas kmalu po vseh hišah zasvetila električna luč, da bi izvedeli, kako skrbi naša država tudi za najbolj zakotne vasi. Ko bo zasvetila luč po vsaj vasi, se Ti ponovno oglašim. Pozdravlja Te

Cunja Dušan,

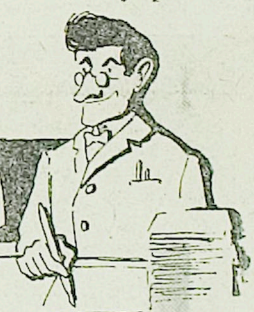
uč. II. razr. osn. šole, Ospa.

Dragi stric Miha!

Zelo sem ponosna, da sem sama jaz rešila uganko iz 18. številke »Slovenskega Jadrana«. Moram Ti nekaj povedati, stric Miha! Pred kratkim smo imeli v Pivki odkritje spomenika padlim borecem. Ker se takšne proslave nisem še nikoli udeležila, je bilo zame nekaj posebnega. Govorilo je več govornikov. Med njimi tudi tov. France Bevk. Ko so spomenik odkrili, smo se vsi začudili, kako je krasen. Partizan drži v roki bombo. Stric, le pridi ga pogledat, postavljen je na lepem kraju, na Titovem trgu. Do svidenja Te pozdravlja

Irena Kosmač,

uč. II. razr. osn. šole, Trnja pri Pivki

Dragi Dušan!

No, veseli me, Dušan, da si se tudi Ti oglašil v našem kotičku! Vidiš, in zdaj bodo vsi, prav vsi pionirji, ki berejo »Slovenski Jadrana«, izvedeli, kaj je novega v Ospi! Res je, Dušan, se nihče doslej ni toliko skrbel za ljudstvo kot naša nova Jugoslavija. Še mar čudiš? V Jugoslaviji vlada ljudstvo samo sebi in vsi ljudje so v naši deželi enakopravni, meščani iz velikih mest, pa tudi prebivalci najbolj zakotnih vasi. Res, Dušan, lahko smo veseli, ker smo državljani take države, kakor je nova Jugoslavija!

Ljuba Irenka!

Tudi nate ni pozabil stric Miha, kot vidiš, Irenka! Prav vesel sem bil Tvoje pisemce! Žal mi je, da si nisem mogel priti pogledat Rdeče kاپice, saj si me tako prijazno povabila. Novo odkriti spomenik pa si bom prišel na vsak način ogledat! In takrat bom tudi obiskal mojo malo Irenko!

pri Tolminu. Lesnike pa sta pravilno rešila: Kerič Peter iz Cerknice in Vogrič Mafalda iz Zaloga pri Tolminu. Pri žrebanju so prišli v poštev samo tisti pionirji, ki so pravilno rešili vse tri uganke in ker so to bili samo trije smo danes izžrebali samo enega. Izžrebana je bila torej: Blažek Mihaela iz Hruševja.

REŠITEV KRIZANKE

Vodoravno: 1. goban — 2. m — šotor — 3. Am(erika) — sova — 4. Rab — lan — 5. skok — ga 6. enako — 7. dinar — 8. ko — trik — 9. Ane — oca — 10. niti — ay — 11. ujeda — a — 12. arija.

Navpično: A) Mars — kanu — B) g — Makedonija — C) oš — boni — eter — D) bos — Kant — idi — E) atol — karo — aj — F) Nova Gorica — a — G) rana — kava.

ZAKLAD SIERRRE MADRE

11. NADALJEVANJE

»Preprosto. Še že koža ubili ali pa je umrl od lakote!«
»To je seveda mogoče,« je rekel Bill. »Saj je to hodilo že mnogo ljudi. Ne verjamem pa, da bi bili prav tu ubiti ali da bi prav tu pomrli od lakote. Domislil pa sem se, da je zasul mino pesek ali potres ali gorski plaz ali kaj podobnega. In ker se ni od Spancev nihče vrnil, je tudi nje zasulo. Zasulo pa jih je v bližini mine. Čeprav je mogoče lehtnica nekoga, ki je pred nami tu iskal in je tu poginil, je prav tako mogoče, da je katerega zasutih Spancev. In če leži tu lehtnica, potem mora ležati prav tu tudi okostje. In če izkopljemo okostje, bomo mogoče našli tudi mino. Menim, da je najbolje, da kar pričnemo kopati pri jamici.«

Kopali so in so res našli kos za kosom tudi ostale dele okostja. Kopali so v krogu dalje in našli drugo okostje. Kopali so v smeri, ki jim jo je pokazalo drugo okostje, dalje in so našli tretje. Tako so našli smer gorskega plaza ali potresa. Izkopali so nato še orodje in naposled so našli zlate drobce, ki so bili očitno raztreseni.

»Našli smo mino. Kaj pa sedaj?« je rekel Bill.

»Pokličimo ostale,« je rekel nekdo.

»Da si osel, to sem zmeraj vedel,« je rekel tretji, »da si pa tako govedo, tega nisem vedel. Molčimo in ne črnimo niti besedice. Čez nekaj dni se bomo z ostalimi vrnili. Čez nekaj tednov pa se zopet vrnemo semkaj in začnemo kopati.«

S tem so bili vsi trije zadovoljni. Zbrali so zlate drobce in jih spravili, da bi si mogli z njimi nakupiti dobro orodje. Nato so zopet vse skrbno zasuli. Preden pa so vse pokrili, je prispela neka druga kolona. Može iz te kolone so si nezaupljivo ogledovali kopanje in eden izmed njih je rekel: »Hej, fantje, kaj pa se igrate? Nas hočete pač odstraniti od svete maše?«

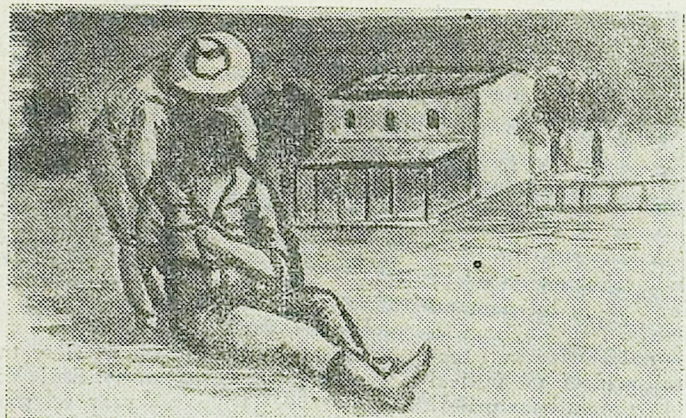
Prvi trije so zaničali, da bi kaj našli in da bi skušali koga ukaniti. Začel se je prepir. In kakor bi veter prenašal pogovor prve kolone, sta isto uro prispeli še dve ostali koloni. Prva kolona in druga, ki je prvo presenčila, sta bili tik pred trenuikom, ko so bili pripravljeni zediniti se, skleniti pogodbo, pri kateri bi bile ostale tri kolone izključene, ko sta obe ostali koloni skoraj hkrati prispeli.

Zdaj seveda ni hotela druga kolona o kakih pogodbah nič več slišati in je obdolžila prvo kolono izdajstva. Odposlali so nekoga, da bi prikladal se poslednjo kolono, in ko je ta prispela, so se posvetovali. Sklenili so, vse tri iz prve kolone zaradi nameravane poverbe obesiti.

In res so vse tri obesili. Nihče ni temu oporekal, kajti tako so trije deleži odpadli, ki so jih sedaj lahko porazdelili med ostalo dvanajstoroico.

Potem so pričeli delati in so odkopali mino. Bila je res neizčrpno bogata mina. Toda čez nekaj časa jim je začelo primanjkovati živeža, zato so odpisali pet mož, da bi ga nakupili.

Harry Tilton, ki mi je sam pripovedoval zgodbo, je rekel, da je zadovoljen s tem, kar je doslej dobil in da namerava odpotovati s petorico, ki je šla po živež. Vzel je svoj delež in odšel. V banki so mu izplačali za zlato osemindvajset tisoč dolarjev. Za ta denar si je kupil farmo, kjer se je za stalno naselil.

Petorica, ki je šla po živež, si je nakupila tovrstne konje, boljše orodje, mnogo živeža in so si vpisali rudosledno pravico.

Ko so se vrnili k mini, so našli taborišče požgano, vse ljudi pomorjene, ali bolje, pobite od Indijancev. Zlato ni bilo niti dotaknjeno. Po sledovih sodeč se je moral biti takrat, ko so nakupovali živež, strašen boj. Može, ki so se vrnili, so pokopali ubite tovariše in so začeli znova kopati zlato.

Minili so samo trije ali štiri dnevi, ko so se Indijanci vrnili. Bilo jih je več kakor šestdeset mož. Takoj so napadli in pobili še ostale. Eden izmed kopalcev pa ni bil ubit, temveč samo hudo ranjen. Ko se je zopet zavedel, se je odplazil. Plazil se je dneve ali tedne. Kako dolgo, tega sam ni vedel. Naposled ga je našel neki farmer in ga odnesel v svojo hišo. Pripovedoval je o svojih doživljajih. Preden pa je mogel natančno popisati kraj, kjer se je vse to zgodilo, je zaradi ran umrl. Vsi okoliški farmerji so se sedaj napotili iskat mino. Iskali so več tednov, a našli niso ničesar. Harry Tilton, ki se je naselil v neki severni državi, ni izvedel o vsem tem nič. Ni se več za vse to brigal, živel je zadovoljno na svoji farmi in je menil, da so vsi njegovi tovariši, s katerimi je kopal zlato, bogati ali imoviti ljudje, ki so odpotovali na vzhod, ko so si nabrali dovolj zlata. Bil je molčeč človek. Govoril je o tem, da si je pridobil denar s kopanjem zlata. Toda to ni bilo nič nenavadnega. Ker ni pretiraval, temveč je povsem skromno in preprosto pripovedoval, kadar je prišel pogovor na čas, ko je kopal zlato, se nihče ni preveč zanimal za to bogato mino.

Toda scasoma se je vest o tem, da si je pridobil Tilton denar v nekaj dnevih, zmeraj bolj širila. Tega pa so zanimali. Iz tega pa so sklepali, da mora biti mesto, kjer je kopal zlato, zelo bogato na zakladih. Zmeraj več srečalovcev je bilo, ki so mu prigovarjali, naj izdela načrt, ki bi lahko po njem našli mino. Naposled jim je ustregel. Toda med tem je minilo več kakor trideset let. Njegov spomin ni bil več tako dober. Tudi jaz sem bil v koloni, ki je po črtežu iskala zlato.

Našli smo vse kraje, ki jih je Tilton navedel. Toda mine nismo našli. Mogoče jo je zasul plaz ali potres ali pa so Indijanci zabrisali vse sledove, da ni bilo moči ničesar več najti. Niso želeli imeti nobenih ljudi v svoji sosesčini, kajti taka mina bi privabila na stotine ljudi in začelo bi se vrvenje, ki bi pokvarilo življenje, kakršnemu so bili vajeni.

»Da, če bi našel tako mino,« je končal Howard svojo povest, »tedaj bi bil na konju. Toda mogoče bi vse življenje iskal, našel pa nič. To je prav tako kakor pri vsakem drugem poslu. Če najdeš pravi posel in ti je sreča mila, tedaj imaš zlato mino. Vsekakor bi pa še šel iskat zlato, pa čeprav sem že star. Toda za to je treba kapitala kakor za vsako drugo podjetje.«

V zgodbi, ki jo je pripovedoval Howard, ni bilo ničesar, kar bi človeku vplivalo poguma, a tudi ničesar, kar bi ga švarilo. Bila je povsem navadna zgodba o iskanju zlata, nedvomno resnična, vendar pa je zvenela kakor pravljica. Toda vse zgodbe, ki govorijo o bogatih dobitkih, zvane pravljice. Kdor si hoče kaj pridobiti, mora pač tudi nekaj tvegati. Kdor hoče imeti

zlato, ga mora iti iskat. To noč je sklenil Dobbs, da bo šel iskat zlato, pa četudi bi imel s sabo samo žepni nož.

Samo eno vprašanje, eno samo vprašanje se mu je vsiljevalo v načrt. Ali naj gre sam ali s Curtinom ali s starim Howardom ali s Curtinom in Howardom?

Drugo jutro je pripovedoval Dobbs zgodbo, ki jo je bil čul od Howarda, Curtinu. Curtin jo je pazno poslušal. Naposled je rekel: »Mislim, da je resnična zgodba.« »Seveda je resnična. Čemu pa naj bi bila zlagana?« Dobbs je bil močno začuden, da bi mogel kdo dvomiti v resničnost zgodbe. Toda dvom, ki ga je Curtin izrekel, je močno vplival nanj. Njemu se je zdela zgodba tako naravna kakor dejstvo, da je jutro, kadar sonce vzhaja, in večer, kadar zahaja. Ničesar ni bilo v zgodbi takega, kar bi bilo izmišljenega. Toda dvom, ki ga je izrazil Curtin v besedah, je napravil zgodbo pustolovsko. In medtem ko je gledal Dobbs doslej na iskanje zlata s prav tako treznimi očmi, kakor na iskanje primernih skornjev v različnih mestnih trgovinah za čevlje ali kakor na iskanje dela, je sedaj nenadoma spoznal, da mora biti iskanje zlata brezpogojno zvezano z nečim skrivnostnim. Samo zato mu je bilo sedaj tako čudno pri srečanju, ker ni nikoli prej občutil tega skrivnostnega, mističnega, nenavadnega, če je bil govor o iskanju zlata. Ko mu je Howard zgodbo tako suhoparno pripovedoval, ni nič drugega občutil kakor to, da sta zlato in premog v bistvu isto, da obogati premog človeka, ki se z njim ukvarja, prav tako kakor zlato. »Izmišljena?« je rekel Curtin. »Tega nisem rekel. Zgodba sama po sebi ni izmišljena. Na stotine takih zgodb je. Cele gore takih zgodb v časopisih, ki take reči tiskajo. Menim pa, da je zgodba resnična — pa čeprav je vse drugo zlagano — vsaj v tistem delu, ko skuša trojica druge tovariše ogoljufati in speljati na led.«

»Res je!« Dobbs je pokimal. »To je prekletstvo, ki leži na zlato.«

Ko je to izrekel, se je jasno zavedel, da bi takega stavka pred eno uro ne bil rekel, ker bi mu niti na mar ne prišlo, da bi moglo biti zlato prekleto.

Curtin take izpremembe v svojem mišljenju ni doživel. Mogoče samo zato ne, ker ni doživel tako nenavadnega dvoma, kakršnega je pravkar doživel Dobbs.

Objave in oglasi

RAVNATELJSTVO GIMNAZIJE V KOPRU opozarja dijake in njihove starše, da bo vpisovanje za vse razrede gimnazije od 27. do 30. junija od 9. do 12. ure v poslopju gimnazije. Za dijake, ki imajo popravni izpit, bo vpisovanje v septembru po opravljenih popravnih izpitih. — Za vpis je treba izpolniti prijavo, ki jo mora dijak, ki je že zadostil svoji šolski obveznosti, kolkovati s 30 dinarji. Prijave se dobijo v gimnaziji. K vpisu je treba prinesiti s seboj tudi zadnje šolsko spričevalo, dijaki, ki se vpišejo v prvi razred gimnazije, pa še rojstni list. Ravnateljstvo.

ANTONIJA KNEZ, roj. 17. I. 1925 v Salari, Koper, sedaj bivajoča na Šaredu št. 169, MLO Izola, je izgubila v Trstu svojo osebno izkaznico,

izdano od MLO Izola. Izkaznico razglša za neveljavno.

ANTONIJA UMER, roj. 17. I. 1925 v Salari, satanujoča na Šaredu, je izgubila svojo osebno izkaznico, izdano od MLO Izola in jo razglša za neveljavno.

ŠAH

KOPER — PORTOROŽ 4-4

Preteklo nedeljo sta se srečali v Portorožu šahovski reprezentanci Kopr in Portoroža na osmih deskah. Čeprav je Koper nastopil brez večine svojih najboljših igralcev, se je dvoboj končal neodločeno 4-4. Posebno presenečenje predstavlja zmaga Šaranoviča (Koper) nad prvakom Istrskega okrožja drugokategornikom Gajskim.

ISTRSKA BANKA D.D.

KOPER

SPREJEMA IN OBREŠTUJE HRANILNE VLOGE TER IZDAJA AKREDITIVE IN GARANCIJE ZA INOZEMSTVO - OPRAVLJA TUDI VSE VALUTNE IN DEVIZNE POSLE

Cankarjeva založba bo izdala

Marxov KAPITAL

Naročite si ga pravočasno!

Ker je v izvirniku »KAPITAL« veličansko, nad 2000 strani velikega formata obsegajoče delo, so razni avtorji skušali podati njegovo vsebino in glavne nauke v krajših, poljudno napisanih delih. Izmed vseh teh je najboljša Borchardtova poljudna izdaja »KAPITALA«. Odlikuje se od drugih podobnih del po tem, da je ohranila Marxov tekst nespremenjen.

Delavec, kmet, učitelj, profesor, sleherni izobraženec, sleherni socialistični družbeni delavec mora imeti »KAPITAL« v slovenskem jeziku!

*

V žepnem formatu 280 din (celo platno), 350 din (polusnje). Izdajo si zagotovite s plačilom omenjene vsote najkasneje do 5. julija 1952. Knjiga izide 1. 9. 1952. Obseg ca. 500 strani. Naročila sprejema: KNJIGARNA LI-PA v Kopru in njene podružnice v Izoli, Piranu, Portorožu in v Bujah.

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

od 28. VI. do 4. VII. 1952

SOBOTA 28. VI.: 14.15 Križem po Koprskem; 18.15 Dvorak: Slovanski plesi; 18.50 Slovenski samospevi; 21.50 Iz slovenskih oper; 22.30 Glasba za ples in razvedrilo.

NEDELJA 29. VI.: 8.30 Za naše kmetovalce; 9.00 Mladinska oddaja; 13.45 Glasba po željah; 17.00 Z mikrofonom med našim ljudstvom; 18.45 Popularne skladbe velikih mojstrov.

PONEDELJEK 30. VI.: 13.45 Od večera do danes; 18.30 Pesmi naše-ga Juga, igrajo narodni ansambli iz Beograda; 21.00 Slušna igra: Brani-slav Nušić: »Pokojniki«.

TOREK 1. VII.: 14.20 Kulturni razgledi; 18.15 Istrske in primorske narodne pesmi; 18.30 A. Dumas: Dama s kamelijami, 4. nadaljevanje; 20.00 Bedrih Smetana: »Prodana nevesta«, opera v 3 dejanjih.

SREDA 2. VII.: 14.20 Od Triglava do Jadrana; 18.30 Križem po naši diskoteki; 22.00 Glasba za ples in razvedrilo.

ČETRTEK 3. VII.: 14.20 Po svetu okrog; 18.15 Dalmatinske narodne; 18.30 Iz naše ljudske revolucije.

PETEK 4. VII.: 15.30 Igra orkester JLA iz Portoroža; 14.20 Literarni obzornik; 18.15 Male kompozicije velikih avtorjev; 18.30 lahko glasbo izvajajo popularni ameriški orkestri.

Nagradna križanka

		1	2	3	4	5	6
		K	O	P	I	T	A
7							
		B	O	B	E	R	
9	10						
				K	A	R	O
12							
				R			B
14							
							15
							A
16							
							17
							L
18							E
							N
							19
							O
20							
							21
							S
							22
							T
23	24						
							25
29							
							27
28							

Vdoravno: 1. čevljarska potrebščina, 8. rečna žival z dragocenim krznom, 9. veznik, 11. barva igralnih kart, 12. starogrški pesnik, 14. Ober, 15. romanski spolnik, 16. lahkoatlet-ska disciplina, 17. ne mara za delo, 18. podredni veznik, 19. konica, špi-ca, 20. staroegipčanski sončni bog, 21. dohodek roparjev, 22. naravno gnojilo v Peruju, ki vsebuje mnogo dušika, izločajo ga ptice, 23. svojilni zaimek, 25. del kolesa, 26. črevesna bolezen, 28. važno kmečko delo.

Navpično: 2. reka v Sibiriji, 3. hazardna igra s kartami, 4. reka v Srbiji, tudi vrsta cigaret, 5. veznik, 6. predrznost, ošabnost (tujka), 7. predsednik vlade LR Slovenije (ime in priimek), 10. vrsta leposlovja, po-vest, 13. član družine, 15. iz lesa, 17. partizansko ime narodnega heroja Iva Ribarja, 21. mesto na otoku Krku, 22. židovska mestna četrt (množina), 24. zgoden, ran, 27. kvartopirski izraz.

REŠITEV KRIŽANKE IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

Vdoravno: 1. Marat — sme-li — 2. Ivana — voden — 3. Lido — teta — 4. Alado — dinar — 5. na — aktiv — ki — 6. Ren — 7. ak — barje Mo — 8. Taras — Eskim — 9. eben — Tone — 10. Nepal — be-zeg — 11. elita — stara.

Navpično: A) Milan — Atene — B) Avila — kabel — C) Rada — repi — D) anoda — Banat — E) ta — okras — la — F) ter — G) Sv — dinje — bs — H) motiv — etet — I) Eden — koza — J) letak — mi-ner — K) Inari — omega.

Med reševalce, ki so nam poslali pravilno rešitev križanke iz 25. šte-va našega lista, smo razdelili dve knjiž-ni nagradi. Nagradi prejmeta Sonja Strukelj iz Pomjana in Slavko Urh iz Marezig.

SONČENJE IN KOPANJE

Sonce je vir življenja in moči, pospešuje pretakanje krvi, toplotno regulacijo in preosnovo telesa. Čeprav delujejo sončni žarki samo na gornje plasti kože, je vendar vse telo deležno njegove dobrote. S pomočjo kože se poveča v krvi odporna sila zoper bakterije in nalezljive bolezni, koža sama pa postane močnejša, bolj prožna in odporna.

Na telo delujejo nevidni toplotni, zlasti pa nevidni kemijski žarki sončnega spektra, ki so znani pod imenom ultravijolični žarki. Ti povzročajo blagodejne spremembe v telesu. Pod njihovim vplivom se pomnoži tudi kožno barvilo. Tako nastane ogorelost. Ogorela koža ni samo posledica obsevanja, temveč hkrati tudi obramba telesa proti premočnemu soncu. Zato se smejo ljudje, ki so sonca vajeni, katerih koža je že porjavela, poljubno dolgo gibati na soncu, a novinci so že po kratkem času polni opeklin in mehurjev. To pa ni prijetno in ni telesu v korist.

Ob morju in gorah se posebno hitro pojavijo opekline zaradi sončenja. Tam je zrak čist, brez prahu in pridejo vsi ultravijolični žarki direktno na zemeljsko površino. Če se sončimo, moramo biti previdni in se počasi in postopoma izpostavljamu soncu. Glavni namen sončenja

ni namreč v tem, da postanemo kar najbolj ogoreli, temveč, da bomo imeli od tega čim več koristi. Dobra priprava za sončno kopel je zračna kopel. Tudi v senci so razpršeni sončni žarki in škodljivi vplivi sončne svetlobe tu ne pridejo do izraza.

Kdor začenja s sončenjem, naj gre v lahki, najboljše kopalni obleki najprej v senco. Tu naj s hojo, telovadbo ali igro najprej razgiblje

in segreje telo. Pravemu sončenju pa naj odmeri le kratek čas. S tem se bo kmalu utrdil, da mu bo sončenje pozneje res samo v užitek in korist.

V vodo ne pojdemo preveč razgreti in znojni. Tudi je potrebno, da se v vodi giblamo, to se pravi, da plavamo. Plavanje krepi enakomerno vse mišice telesa. Kopanju pa naj sledi igra ali drugo telesno gibanje.

Kako gledamo v sapnik človeka

Laringolog Killian iz Berlina je l. 1898. prvi videl notranjost sapnika pri človeku. Skozi grlo je uvedel v sapnik posebno cev, ki jo je osvetljevala na zunanji strani pritrjena žarnica. Skozi cev je mogel opazovati notranjščino dušnika. Bronhoskop, t. j. pripravo za gledanje (gr. skopein) bronhov sta izpopolnila nemška zdravnik Brunings in Haslinger ter anglež Negus. Amerikanski zdravnik Jackson pa je pred 30 leti dal bronhoskopu mnogo boljše uporabnost s tem, da je namestil zelo majhno žarnico na tistem koncu cevi, ki pride v sapnik. Tako je postala vidljivost posameznih delov sapnika in njegovih vej mnogo boljša.

Bronhoskopija je majhen poseg, ki po omrtvičenju sluznice grla ne povzroča pregledaneu posebnih težav. Brez omrtvičenja živcev pa pride pri dotiku grla in sapnika do kašljanja in bruhanja. Tubus z žarnico se uvede bolniku, ki leži z nazaj nagnjeno glavo na operacijski mizi skozi usta in grlo med glasilkama v glavni dušnik. Le-ta je pokrit z vlažno rdečkasto sluznico, skozi katero prosegajo belkasti hrustančasti obročki. Dobro se vidi gibanje sapnikovih obročkov med dihanjem. Ako potisnemo tubus, ki je izdelan iz lahke kovine, z debelino cevi 1 cm in z dolžino do 40 cm, — počasi dalje, pridemo do razcepšča glavnega dušnika v levi in desni bronh za leva in desna pljuča. Ako počasi premikamo bronhoskop še dalje v enega od glavnih bronhov, vidimo ustja posameznih bronhusovih vej za vsak pljučni režanj. Posebna optična povečalna naprava nam omogoči, da opazujemo podrobnosti bronhialnega ocevja. Amerikanci so napravili s pomočjo bronhoskopa zelo interesanten barvni film o delovanju glasilk in o izgledu bronhusov med dihanjem pri živem človeku.

Bronhoskop so zdravniki prvotno uporabljali le za odstranitev tujkov pri bolnikih, ki se jim je zaleleto in je grizljaj ali neko drugo tuje telo prišlo v sapnik namesto v po-

žiralnik. (Priprava za pregled požiralnika je slična bronhoskopu. — Imenuje se ezofagoskop). Danes pa bronhoskopist natanko proučuje stanje bronhov, ugotavlja zgodnjo obliko pljučnega raka, odkriva in zdravi na druge načine težko zaznavno tuberkulozo, bronhialne sluznice, odstranjuje gnoj iz pljučnih abscesov in dovaja zdravilo čim bližje obolelemu mestu, dobiva pljučni izmeček za preglede itd.

V naši deželi so se poprej ukvarjali z bronhoskopijo predvsem klinike za boleznι ušes, nosa in grla. V zadnjih letih pa je postal bronhoskop važno razpoznavno sredstvo tudi pri prsnih kirurgh ter pri zdravnikih za pljučne bolezni. Tako so n. pr. na ljubljanski kirurški kliniki izvedli v zadnjih letih okrog 1000 bronhoskopij z Jacksonovim bronhoskopom. Znan je tudi zagrebški bronhoskopist dr. Drinković, ki se je šolal pri slavnem francoskem bronhologu prof. Lemoinu. Iz Pariza je prinesel moderni bronhoskopski aparat. Prav isti Lemoinov model bronhoskopa je pred kratkim nabavila tudi specialna bolnica za pljučno tuberkulozo v Topolšici.

Z metodo direktnega pregledovanja sapnika in njegovih vej pri človeku se je obogatilo medicinsko znanje o pljučnih boleznih. Marsikatero bronhialno - pljučno obolenje danes po zaslugi bronhoskopije prej odkrijemo in lažje zdravimo.

Dr. Ivan Cestnik.

Poštna znamka v počastitev junaške bolničarke

Pred petdesetimi leti se je zdravniška znanost zelo zanimala, kako bi zatrla in premagala tropsko mrzlico. Ta bolezen je namreč v tropskih predelih ovirala vsako naseljevanje in napredek. Dr. William C. Gorgas je sicer slutil, da je prenašalec te bolezni komar (mosquito), toda o tem se je bilo treba prepričati.

Gorgasu se je tedaj ponudila junaška bolničarka Louisa Maas, češ da naj začne pri njej s poskusi. Dr. Gorgas je pristal in nedolgo za tem je bolničarka vsa opikana od komarjev tudi zbolela za tropsko mrzlico in za posledicami te bolezni tudi umrla.

Njena žrtev ni bila zaman. Dr. Gorganu se je posrečilo na podlagi teh poskusov, ki so dokazali njegovo domnevo, da je namreč pozročitelj mrzlice komar, premagati zavratno bolezen. V spomin na junaško bolničarko je Kuba izdala znamko z njeno sliko, prav tako pa je tudi ameriška organizacija bolničark zaprosila poštno oblast, da bi izdali novo znamko s sliko bolničarke Clare Louise Maas.

Podjetja in ustanove pozor!

Ker so radijski oglasi najučinkovitejši način obveščanja in reklame, smo prepričani, da se ga boste tudi vi posluževali. Tarife za objave in oglase so dostopne vsakomur.

Radio jugoslovanske cone Trsta
K o p e r

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

I. B. Semedela. — Po vašem opisu je mogoče zaključiti, da težko prenašate motnje, ki so po vašem mnenju skrite v lasišču. Opis težav ne zadošča za točno diagnozo. Zdravnik bi vas moral videti, najbrž ne le enkrat — zato da bi pravilno spoznal vas in vašo bolezen. V piransko bolnico prihaja vsakih štirinajst dni specialist za kožne bolezni z ljubljanske dermatološke klinike. Poiščite ga v soboto dopoldne (29. t. m.).

Recept, ki ga niste utegnili napisati, ko so vam ga čitali v zdravniški posvetovalnici ljubljanskega radia, se glasi približno tako:

Rp.
Acidi salicylici
Resorcinu aa 2,0
B naphtholi 0,5
O. ricini gttis X
Spiriti vini dil. ad 100,0

Težav verjetno nimate zgolj zaradi prhljaja, oziroma zaradi suhe lojavice lasišča. Pa tudi glede prekomernega izločevanja loja na glavi je izkušen zdravnik za vas

važnejši od radijske in od naše zdravniške posvetovalnice.

M. G. Pula. — Nemirno spanje in škripanje z zobmi je pri vašem 6 let staremu sinu morda znak glistavosti. Diagnozo na daljavo bi morale potrditi gliste ali pa mikroskopski pregled njihovih jajčec v blatu. Najstarejši in sorazmerno še vedno najbolj zanesljivo zdravilno sredstvo proti glistavosti je santonin ter posebna pozornost glede čistoče.

Morda je škripanje z zobmi, ki traja že nekaj mesecev, znak otrokove nerazvite. Ali ste se obrnili do priznane zdravnice za otroke v Puli?

L. B. Portorož. — Prekomerno sončenje izzove marsikakšno bolezen in tudi gnojno angino. Starši, ki vodijo otroke na počitnice na jadransko obalo, morajo biti glede sončenja še posebno previdni. Premočno in prehitro sončenje plačujejo otroci leto za letom z resnimi boleznimi, od sončarice do razeveta pljučne tuberkuloze.

Za plažo je primerna praktična in kombinirana obleka za sončenje, pri kateri lahko uporabljamo moderne, prečno črtaste šale ali pa bolero.

ZA DOBRO VOLJO

Paznik: »Obsojenec Ljubič, pojdi-te v govorilnico, Vaša žena Vas je prišla obiskat.«

Ljubič: »Katera žena?«

Paznik: »Vaša žena, ali ste gluhi?«

Ljubič: »Toda katera? Jaz sem obsojen zaradi bigamije (dvoženstva)!«

Treznika: »Ob vsakem rojstnem dnevu mi moj oče kupi po eno umetniško sliko.«

Nande, Treznin častilec: »Ali mi boste dovolili, da si enkrat ogledam to Vašo galerijo slik?«

Sodnik: »Pravite, da še niste imeli opravka s sodiščem, jaz pa pozitivno vem, da sem tudi že osebno imel posla z Vami.«

Jaka, star kriminallec: »Reš veliko glav bi moral imeti, da bi si vse zapomnil.«

Športne zanimivosti

Nogometna reprezentanca Indije na prvi nasprotnik na olimpiadi

Naša nogometna reprezentanca se bo te dni začela v Ljubljani pripravljati za nastop na olimpiadi v Helsinkijih. Kakor je določil žreb, se bo v prvem kolu srečala z nogometno reprezentanco Indije. Med vsemi 27 državami, kolikor jih bo nastopalo na olimpijskem nogometnem turnirju, je Indija brez dvoma najmanj znana jugoslovanskim športnikom in ne bo odveč, če ob tej priložnosti spregovorimo o njej nekaj besed.

Štiri leta so minula, odkar je indijska nogometna reprezentanca zadnjič nastopila v Evropi. Bilo je to leta 1948. na olimpiadi v Londonu. Čeprav nevajeni na evropski način igre, so Indijci svojo prvo tekmo proti Franciji izgubili le s tesni mrežultatom 0 : 1. Njihov poraz je zakrivilo predvsem pretirano kombiniranje in premajhen smisel za skupno igro. Poleg vsega pa je treba upoštevati, da so igrali nekateri igralci napol bosi, t. j. s takozvanimi »kehljiki«, nekateri pa v visokih copatah. S tako opremo so Indijci do zdaj vedno nastopali na mednarodnih tekmah, kajti le malo je igralcev, ki so se navadili na nogometne čevlje. O tem, kako bodo nastopili v Helsinkijih, se ne vodi ostra polemika samo v Indiji temveč tudi v Mednarodni nogometni zvezi.

V Indiji nogomet nikakor ni šport št. 1. To so pokazale tudi zadnje ankete o najboljšem indijskem športniku, kjer sta dobila največ glasov igralca crkiceja Hazari in Merchant dočim je vodja napada indijske nogometne reprezentance in najboljši strelec Mewallal šele na petem mestu. Kljub vsemu prihaja zadnje čase vse več gledalcev na nogometne tekme in njihovo število se počasi izenačuje s številom gledalcev na drugih popularnih športnih prireditvah. Posameznim kvalit-

etnim nogometnim tekmam prisostuje tudi 40 do 50.000 gledalcev.

V prvi indijski ligi igra 14 klubov — prvakov posameznih pokrajin. Moštva so v glavnem sestavljena iz železničarjev, telegrafskih uslužbencev in študentov. Vsa vodilna društva imajo po več športnih sekcij, nimajo pa posebnih nogometnih klubov. Lanskoletno prvenstvo je osvojil Mohum Bagam, letošnje pa so zaradi priprav na olimpiado prekinili.

Priprave za olimpiado so vzeli v Indiji zelo resno. Ze lani so povabili več renomiranih evropskih mošev, čeprav je bilo to zvezano s precejšnjimi stroški. Po tekmi med kombiniranim moštvom Indije in Goeteborgom (2 : 2) so zbrali 32 najboljših igralcev, iz katerih so sestavili reprezentanci za »Turnir štirih«, na katerem so sodelovale Indija, Burma, Pakistan in Ceylon. Indijska reprezentanca je na tem turnirju dosegla precejšen uspeh in premagala Burmo s 4 : 1, Ceylon 3 : 0, s Pakistanom pa je igrala neodločeno 0 : 0.

Ker pa so se tudi na tem turnirju pokazale stare slabosti indijske reprezentance (neprestano dribljanje in pretirano kombiniranje), so organizirali v Kalkuti logorovanje 22 najboljših igralcev. To logorovanje je trajalo tri tedne, končano pa je bilo v začetku junija. Pred samim nastopom na olimpiadi bo indijska reprezentanca odigrala verjetno eno ali dve tekmami s švedskim in danskim klubom, z uspehi tritedenskega intenzivnega treninga v Kalkuti se bodo čez nekaj tednov seznanili naši najboljši nogometaši.

V Bovcu so v nedeljo gostovali odbojkaši Telovadnega društva iz Idrije. Po trdi borbi so zmagali domačini s 3 : 2.

Piola, nekdanji najboljši italijan-

Pri neki pojedini je gospodinja svojim dvanajstim gostom zamlam ponujala preostali zrezek. V tem je nastal kratek stik. Nekaj hipov nato je nekdo strahovito zatulil. Ko je zopet zasvetila luč, je prestrašeni župnik še vedno stiskal zrezek v svoji desnici, v katero je bilo zabodenih enajst valic.

Starejša gospodična: »Kaj mislite tovariši profesor, koliko let imam?«

Profesor: »Jaz sem na žalost matematik, a ne arheolog.«

Ureja uredniški odbor. — Odgovorni urednik Milko Stofa. Tiska tiskarna »Jadrana« v Kopru.

Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorijeva ulica 26, tel. 170, poštni predal 2. — Stev. tekočega računa pri Narodni banki v Kopru 657-909-171. Letna naročnina 500 din, polletna 250 in četrtletna 130 din.

ski nogometaš in še danes ljubljene italijanske nogometne publike je dobil na tekmi proti Angliji težje poškodbe na nogi. Po zadnjih vesteh iz Italije je ta poškodba tako težka, da predstavlja verjetno konec športne kariere tega odličnega nogometaša.

Argentinci bodo poslali na olimpiado v Helsinkije 63-člansko reprezentanco, v kateri bo 7 lahko-atletov, 8 veslačev, 18 košarkašev, 10 boksarjev, 2 telovadca in po pet plavalcev in dvigalcev uteži.

Na cesti Strassburg—Paris (552 km) je bilo pred kratkim eno najbolj napornih tekmovanj na svetu — v hitri hoji. Med številnimi tekmovalci je zasedel prvo mesto Albert Sebert, ki je prehodil to progo v času 75 ur in 10 minut, s povprečno brzo 7 km 330 metrov na uro. Drugo mesto je zasedel Zami, 25 minut za zmagovalcem.

Drž. prvak v metu krogle Sarčević se pridno pripravlja za olimpijado.

Friderik je bil nad tem razkačen, zakaj plemenita lepota dekleta mu je zbužala poželenje. Hotel jo je znova zgrabiti, a je Toniš tako samozavestno položil roko na njo kot na svojo lastnino, da se mu nihče ni upal približati, ki grofa ves čas ni izpustil iz oči. Z eno roko je Anico porinil za hrbet, z drugo pa je zavihtel gorjačo. Tedaj so pľanili nanj grofovi hlapci z dveh strani, po kratkem boju je ležal zvezan med njimi.

»O, jej, rajši umrem!« se je Anica trgala iz grofovega objema in ga udarila v obraz. Toniš, ki se je hotel osvoboditi, se je valjal po tleh, slednjič je pljunil proti grofu: »Bodi preklet!«

»To dekle privežite na konja!« je Friderik ukazal hlapcem. »Dobro stisnite jermene in vrvi, da ne pobegne!«

»Toniš, moj ljubček, reši me!« je vpila Anica, ko so privezovali. »Ali ne vidiš, da me vežejo! Ali nisi dejal, da bom tvoja?«

Toniš je obrnil obraz od nje. Ni je mogel poslušati in gledati. Grizel je v zemljo.

»Pa mi ti pomagaj, sestra Urška,« je prosilo dekle. »Izpraskaj mu oči, ki me hoče odvesti. Ugrizni ga! Kaj se bojiš! Nočem biti razbojnikova nevesta!«

Gonjačem, ki so stali tam okrog, so prišle solze v oči. Grdo so gledali kruljavca, a ničesar niso mogli storiti.

»Grof je to, ne razbojnik,« je gastaldo razlagal Anici. »Na svoj grad te popelje in te obleče v svilo.«

»Preklet bodi, kdor je!« je vpila; gastaldo jo je na grofov migljaj udaril po ustih, da se ji je ulila kri, tedaj je umolknila.

Toniš se je ob pogledu na to krutost zvezan pognal kvišku in pokleknil. Oči so mu kot blazne švigale po ljudeh, ustnice so mu krčevito drhte.

»Kako ti je ime?« ga je vprašal grof.

Toniš je molčal.

»Odkod si? Kako si prišel sem? Ali si ubežnik? Rob ali razbojnik?«

Toniš ni odprl ust. Oči so mu strmele v Anico, ki je zvezana omahnila na konja, iz ust pa ji je kapljala kri.

»Čigav podložnik si? Ali si plačeval davek in odračunaval desetino? Kako da tu živiš s tema ženskama?«

Toniš pa še vedno nobene.

»Naštejte mu petdeset udarcev na podplate, da mu bodo od bolečine oči izstopile!« se je razhudil grof.

Hlapci so se pripravljali, da nad molčečim Tonišem izvršijo kazen, tedaj je prednje planila Urška: »Oh, nikarte, nikarte; potem ne bo mogel hoditi!«

»Prav,« se je omečil Friderik. »Naštejte mu jih na zadnjico, ki je ustvarjena za šibe!«

Toniš je brez stoka zdržal deset udarcev. Bolj kot palica ga je bolelo Aničino ihtenje. Grof je ukazal, naj nehajo s tepežko.

»Pa ti povej, kar njega vprašujem!« je rekel dekletu.

In Urška je odgovarjala za Toniša, kakor je vedela in znala. Medtem je Anica omedlela, da so jo morali močiti z vodo. Ko je zopet odprla oči, jo je zaskrbelo srce, ker je zagledala Toniševo glavo v Urškinem naročju.

»Odrinimo!« je ukazal grof in skočil na konja.

Urško so privezali k sedlu, Toniša sta vodila dva lokostrelca. Anica je vpila, kakor da kliče nazaj svoje ljubezenske sanje. Klici so se oddaljili, lomljenje dračja, šum listja, vse se je oddaljilo. Toniš je tiho klel grofa iz svoje onemogle jeze, iz bolečine svojega srca in duše.

16.

Vsi gozdovi in jase, goščave in goličave, reke in kamenje, kar ni bilo izmerjeno in narisano v mape in popisano, je bilo patrijarhova lastnina. Brez njegovega dovoljenja nihče ni smel izsekavati gozdov in jih trebiti za njive, travnike in pašnike. Gozdovi so bili za divjačino, ki se je plodila za gosposke kuhinje in v veselje prirode. Da so se patrijarhove postave izpolnjevale, so skrbeli tolminski kapitani in vazali, župani in kapomaže, grofovi hlapci in biriči, temnice, sramotišča in bič, iz konopca pleten in s svincem obtežen.

Vsa ta teža je zdaj padla na Toniša. Kmetje, ki so ga imeli za čarovnika, ki jim urokuje živino, bi ga bili najrajši živega sežgali. A je prišel človek v rjavi halji, ki jih je tiste čase vse polno hodilo po deželi in s križem v roki opominjalo na pokoro.

»Spokorite se!« je klical z visokim glasom. »Prišlo bo hudo, ki bo hujše od hudega. Krvavi jezdeci in gomazen, ki bo zemljo ožrla do Korenin, pa gnusna bolezen, ki bo udarila pol sveta.«

Teh besed so se kmetje prestrašili in pustili Toniša, da si še bolj ne obtežijo duš.

Toniša so na grofov ukaz privezali za steber in mu jih našteali še drugih štirideset s palico. Nato so ga pustili sredi vasi v zasramovanje; vsak je imel pravico pljuniti vanj. In so pljuvali v čarovnika. Dejali so, da je bil grof nenavadno milosten, ker ga ni dal umoriti ali vreči v vodo. Izmerili so njegove laze in trato, ki je bila izsekana za kozjo pašo, prešteli koze in ovce in določili davek in desetino za bodoče, za nazaj pa čedno vsotico srebrnih denarov. Če pa tega ne more plačati, mu vzamejo polovico tega, kar ima. In je bil grof še dober, da mu je dovolil ženitev, izgovoril pa si je vse otroke razen prvorojenca.

Urška ga je ves čas negovala, ko je ležal na trebuhu in mislil na izgubljeno prostost, dokler se mu niso zacelile rane. Mislil je na beg, a ko je pogledal Urško, ki je koprnela po njem, se je premislil. Na Anico ni smel niti pomisliti, da se ni premetaval od dušne bolečine.

Ko sta se z Urško vračala od poroke, je imelo dekle droben nasmeh na ustnicah, Toniš pa je mrščil obrvi. Ko sta se vračala na svoj dom, sta se vso pot izogibala ljudi, v goščavi blizu hoste pa sta iznenada trčila na Izbor, ki se je pojavil pred njima, kakor da je zrastel iz tal.

Kdo ve, kod se je klatil vse tiste dni! Zdaj je stal in gledal, kakor da bere na njunem obrazu vse, kar se je zgodilo.

»Toniš!« je zaklical z zamolklim glasom. »Toniš!«

»Izbor!« je zinil Toniš komaj slišno. »Izbor!«

Več ni mogel reči. Bilo mu je hudo, da ga vidi Izbor tako ponižanega, oropanega prostosti. Divji mož je počasi odšel med drevjem. Čez nekaj časa sta ga Toniš in Urška slišala, kako roti bogove in bese.

Prišlo je leto trinajstotrinajsto, krvavo, ognjeno leto. Dve trinajstici zapored nista prerokovali nič dobrega. Kmetje so se razgledovali po travi in žitu in govorili: »Sulice rastejo in puščice, po krvi diši.« In ko je zapihal veter: »Jezdeci gredo in nesejo požar in smrt.« In res so se iz Tolmina razleteli sli po vaseh: »Vsaka desetnija daj po dva moža!« — »Po enega!« so trdili župani in kmetje. »Po dva, tak je ukaz!« so dejali sli in oddirjali dalje. Ljudje so se spogledali: »Ali ste slišali? Po postavi smo dolžni dati po enega moža, le kadar je sila, po dva. Sila je!« Polovili so nove vojake, jih opremili in poslali v Tolmin.

Takrat je dejal kruljavec, ki se je bal, da mu ne vzamejo sina: »Dajmo Toniša za enega vojaka.«

»Čarovnika?« so vprašali kmetje.

»Čarovnika,« je pritrdil kruljavec.

Ponoči so šli in napadli koč, ujeli Toniša in ga zvezali v pričo žene, ki je zaman jokala in jim kazala svoje blagoslovljeno telo, da bi se je usmilili. Odpeljali so ga; ni jih zadrževal strah pred čarovnikom, ki so se ga tako odkrižali.

Toniš je zaman klical Izboru na pomoč; ni se mu oglasil, kakor da spi. Ali pa ga ni hotel slišati. Urška je tekla z njim skozi gozd, kmetje pa so jo zavračali s kamenjem: »Greš, čarovnica!« Urška pa je vpila: »Pustite mi ga, ne umorite mi otroka, ki ga nosim pod srčem. Moja kletev na vas!«

»Kam me peljete?« je Toniš škrtal z zobmi. »Rajši me na mestu ubijte!«

»V vojake pojdeš,« so mu povedali.

Na te besede se je Toniš potolažil. Upal je, da bo lahko pobegnil. Toda ni mogel ubežati. Oblekli so ga, mu dali brašno, kratek meč in lok, nato so ga izročili biričem.

»Poglej,« so mu dejali ti in mu pokazali ostro bodalo. »Samo poskusi ubežati, pa ne boš več dihal. Desetnija pa bo dala drugega vojaka.«

Toniš je molčal in odšel v svet, ki se je odpiral pred njim. Oko mu je željno srkalo lepoto obdelanih ravnic, gostih vasi, jasnine in oblakov. Z gozdom porasla gora, kjer je stala njegova koč, pa je ostajala za njim, vse dlje za njim. Hodil je in si žulil naoge, da dà kri za tujega gospodarja.

Zagledal je domačo vas in rodni dom. Nad streho se je vil dim in zdelo se mu je, da je iz dima vstala medla podoba njegove matere z razmršenimi lasmi, ki v blaznosti vije roke. Nad Tolminom, lepo rajsko kotlino, ki je dehtela v žaru žgočega poletja, se je bočilo modro nebo in odsevalo v Beli vodi.